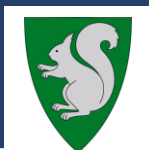

Plan for skolenes arbeid for
å skape et trygt og godt
skolemiljø

Froland kommune

2020

Trygt skolemiljø

**Plan for et trygt og godt skolemiljø
på skolene**

Forord

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø. Frolandsskolene skal være fri for alle former for krenkende atferd, og skolemiljøet skal virke positivt på elevenes helse, trivsel og læring. I tillegg skal frolandsskolen lære barn og unge å mestre sitt eget liv og sin egen psykiske helse, ta sosialt ansvar og vise medborgerskap. Elevene skal være:

- **trygge på at voksne vil dem vel, ser dem og passer på dem**
- **rause ved å inkludere alle, ta vare på hverandre og skolemiljøet**
- **modige ved å stå opp for seg selv, hjelpe en venn og tørre å si ifra**

Dette dokumentet gir føringer for hvordan frolandsskolene skal arbeide for å skape et godt skolemiljø og håndtere krenkelser og mobbing. I dette arbeidet er det fem viktige forutsetninger:

- **positivt elevsyn med fokus på anerkjennelser og oppmuntringer**
- **forsterke positiv atferd**
- **skolene driver et aktivt og systematisk arbeid for å fremme et godt skolemiljø**
- **alle voksne på skolen har plikt til å følge med, undersøke, gripe inn, varsle og sette inn tiltak når de får mistanke om eller kjennskap til krenkelser**
- **skolen og hjemmet har god kommunikasjon**

Alle elever og foreldre skal møte voksne som har vilje, kompetanse og mot til å gjøre sitt ytterste for å skape et trygt skolemiljø. De skal også oppleve å bli tatt på alvor når de har en bekymring.

Alle elever har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring (Opplæringsloven § 9a-2)

Planen er blitt til gjennom samarbeid mellom skolesjef og rektor på Froland ungdomsskole hvor rektor på Froland ungdomsskole har vært den drivende kraft i arbeidet. Rektorene på de andre skolene har fungert som referansegruppe.

Froland januar 2020

Hallgeir Berge
Skolesjef

Innhold

Forord.....	2
1. Rettigheter og verdigrunnlag	5
2. Hva er krenkende ord og handlinger?	6
2.1 Ulike typer krenkelser	6
2.2 Digitale krenkelser	7
2.3 Mobbing.....	7
2.4 Elevenes opplevelse er det viktigste.....	8
3. Et helhetlig og systematisk arbeid	9
4. Fremme et trygt og godt skolemiljø	10
4.1 God ledelse, organisasjon og kultur for læring.....	10
4.1.1 Ordensreglement, plan og årshjul.....	11
4.2 Positive relasjoner mellom voksen og barn	11
4.3 De voksnes evne til å lede klasser og grupper	13
4.4 Positive relasjoner blant barn og unge	14
4.4.1 Skape en positiv skolekultur	14
4.4.2 Sosial og emosjonell kompetanse	15
4.4.3 Elevene må være med.....	16
4.5 Samarbeid med foreldrene	16
5. Forebygge mobbing og andre krenkelser.....	18
5.1 Profesjonelle voksne som kan oppdage mobbing og krenkelser	18
5.1.1 Plikt til å følge med	18
5.1.2 Barna selv må kjenne igjen mobbing.....	20
5.1.3 Å forebygge digital mobbing	20
6. Plan for å fremme et trygt og godt skolemiljø og forebygge mobbing og andre krenkelser	21
7. Håndtere mobbing og andre krenkelser	22
7.1 Henvendelser fra elever og foreldre skal tas på alvor.....	23
7.2 Rektor har det overordnede ansvaret	24
7.2.1 Verktøy for systematisk avdekking	24
7.2.2 Profesjonell avdekking tilpasset saken	24
7.2.3 Klassemiljøundersøkelse.....	25
7.2.4 Elevsamtaler	25
7.2.5 Systematiske observasjoner	25
7.2.6 Data som grunnlag for refleksjon	25
7.3 Når voksne krenker.....	26
7.4 Stoppe og håndtere	26
7.4.1 Aktivitetsplikten	26

7.4.2 Tiltakene skal være til barnets beste	26
7.4.4 Tiltak overfor den som mobber	29
7.4.5 Tiltak overfor den som blir mobbet.....	29
7.4.6 Sanksjoner	30
7.4.7 Følge opp	30
8. Rutine for håndtering av krenkelser og mobbing	31
8.1 Fra medelev(-er):	31
8.2 Fra ansatt(-e):	32
8.3 Teknisk rutine for oppfølging av meldinger om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø etter § 9A-4	34
5. Ressursbank.....	36
9.1 Rutiner for systematisk tilsyn	36
9.1.1 En god vakt er en som:	36
9.1.2 Slik skal du opptre ved tilsyn/inspeksjon:	36
9.1.3 Inspeksjonsplan (eksempel)	37
9.3 Skolegårdsundersøkelse	40
9.4 Spørsmål til elevsamtalen.....	41
9.5 Skole-hjem-samtalen.....	42
9.6 Sjekkliste ved mistanke om mobbing.....	48
9.6 Sjekkliste ved mistanke om mobbing.....	48
9.7 Verktøy for systematisk observasjon	50
9.8 Ulike typer observasjon.....	51
9.8.1 Plan for observasjon (eksempel).....	52
9.9 Mal for melding om mottatt bekymring om skolemiljøet.....	59
9.10 Aktivitetsplan.....	60
9.11 Konfronterende samtale	63
9.11.1 Samtale med den som blir mobbet	64
9.11.2 Samtale med den/de som mobber.....	64
9.11.3 Gruppesamtale med de som mobber.....	65
9.12 Foresatte til den/de som mobber blir kontaktet.....	65
10. Kilder	66

1. Rettigheter og verdigrunnlag

Alle barn og unge har rett til å ha et skolemiljø uten mobbing og andre krenkelser. Dette er et mål i seg selv og viktig for barns lek, utvikling, læring og sosiale tilhørighet. FNs barnekonvensjon gir barn grunnleggende menneskerettigheter. Barnekonvensjonen har fire sentrale prinsipper som skal være førende for arbeid med barn:

- **Barns rett til vern mot diskriminering (artikkel 2)**
- **Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn (artikkel 3)**
- **Retten til liv og plikten til å sikre utvikling (artikkel 6)**
- **Barns rett til å bli hørt (artikkel 12)**

I arbeidet for et trygt og godt skolemiljø er anerkjennelse av barn og unges opplevelse og medvirkning et grunnleggende prinsipp. Barn skal bli tatt på alvor av profesjonelle voksne som tar ansvar for å følge opp saken når de forteller hvordan de har det.

Formålsparagrafen i opplæringsloven angir verdigrunnlaget for skolen. Formålet med opplæringen er blant annet at elevene skal utvikle «kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og felleskap i samfunnet». Et grunnleggende utgangspunkt for all virksomhet i skolen er at elevene skal få realisere sitt potensial, til det beste for seg selv og andre.

Opplæringslovens kapittel 9a gir alle elever en individuell rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Formålet med retten er at barn og unge skal være trygge på skolen. Det psykososiale miljøet er ikke avgrenset til forhold på skolen i skoletiden. Det omfatter også det som skjer på skolens område i skoletiden, på skoleveien, på turer og arrangementer i skolens regi i og utenfor skoletiden, samt mobbing og andre krenkelser som skjer utenfor skoletiden og som har sammenheng med skolen.

Barn og unge skal møte åpne voksne som er ærlige og lyttende og som viser at de respekterer, tror på og bryr seg om barn og unge. De skal møte voksne som har mot til å ta barn og unge med på avgjørelser og få tilbakemelding fra dem, og mot til å handle dersom de ser at noen ikke har det bra. Da får vi trygge, rause og modige barn og unge. Disse rettighetene og verdiene er viktige i arbeidet med å utvikle et godt faglig og sosialt læringsfellesskap.

2. Hva er krenkende ord og handlinger?

Ingen elever skal bli utsatt for krenkende ord eller handlinger på skolen eller på skoleveien.

Krenkelser er ord eller handlinger som barn eller unge opplever som krenkende for hans eller hennes verdighet og integritet, eller som gjør at de føler seg ekskludert fra et fellesskap.

Kort sagt er krenkelser ord eller handlinger som gjør at en elev blir lei seg eller ikke har det bra. Krenkelser kan ha ulike former. Det kan være alt fra enkeltstående ytringer eller handlinger til gjentatte episoder. Det omfatter blant annet mobbing, vold, rasisme, trakassering og diskriminering. Det kan også være erting, plaging, negative kommentarer, knuffing, baksnakking, ryktespredning, utfrysing eller andre handlinger som gjør at barn og unge opplever utrygghet, ubehag eller ikke føler seg inkludert i fellesskapet. Både barn, unge og voksne kan krenke.

Vold innebærer at noen bruker makt for å skade andre.

Rasisme innebærer at noen blir forskjellsbehandlet eller plaget, for eksempel fordi de har en annen hudfarge eller snakker et annet språk.

Identitetsbaserte krenkelser /diskriminering betyr at en person blir dårligere behandlet eller trakassert, for eksempel på grunn av kjønn, legning, funksjonsevne, tro, hudfarge eller opprinnelse.

2.1 Ulike typer krenkelser

Krenkelser har ulike former og foregår på ulike arenaer. De kan være *fysiske*, *verbale* eller *indirekte*, og mange blir utsatt for flere typer krenkelser samtidig, og fra ulike grupper. *Fysiske krenkelser* kan være å dytte, slå, sparke eller kaste stein på en annen. *Verbale krenkelser* kan være trusler eller kommentarer. *Indirekte krenkelser* innebærer at den som krenker utfører ekskluderende handlinger overfor en annen uten å bli identifisert. Dette kan for eksempel være baksnakking, å bli venn med en annen som hevn eller negativt kroppsspråk. De indirekte krenkelsene kan ofte være vanskelig for voksne å oppdage.

2.2 Digitale krenkelser

Som på andre arenaer der mange mennesker møtes, oppstår krenkelser også digitalt. Digitale krenkelser kan være mer intense fordi de kan skje døgnet rundt, fordi de skjer på sosiale arenaer der barnet/ ungdommen gjerne vil være, fordi mange kan se det og fordi det lett kan spres og være tilnærmet umulig å slette. Digitale krenkelser kan være ekstreme, fordi mange våger å gjøre mer på nettet enn de gjør ansikt til ansikt, og fordi det er vanskelig for tilskuere å gripe inn eller stoppe det. Digitale krenkelser starter ofte på skolen, og de som er utsatt for krenkelser ansikt til ansikt på skolen, er ofte mer utsatt for digitale krenkelser. Å bli utsatt for digitale krenkelser kan gi like store emosjonelle konsekvenser for dem som blir utsatt for mobbing ansikt til ansikt.

Digitale krenkelser er ofte mindre synlig for foreldre, lærere og andre voksne. Mange har også en motvilje mot å si ifra til en voksen om det som skjer, fordi mobbingen ofte kan ha et tema som kan være flaut, vondt og vanskelig å dele.

På skolen jobber vi med digital dømmekraft. Elevene skal lære om reglene for personvern og utvikle god digital dømmekraft. Til hjelp i dette arbeidet bruker skolen udirs [IKT-plan](#)

Digitale krenkelser som foregår mellom elever på skolen, eller som er relatert til skolen, er også skolens ansvar å håndtere. Mange digitale krenkelser kan være straffbare handlinger. Straffeloven og åndsverkloven gjelder også for digitale handlinger og digitale rom. I tillegg til å sette inn sanksjoner overfor elever i tråd med ordensreglementet, kan det være behov for å politianmelde digital mobbing, selv om de som har mobbet er under 15 år.

2.3 Mobbing

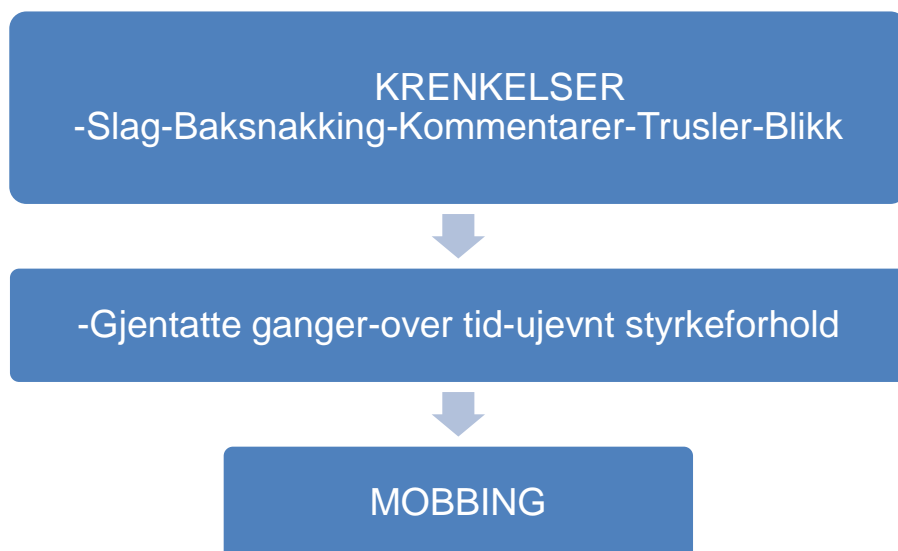
Krenkelser blir mobbing når atferden er gjentatt negativ eller «ondsinnnet», og den kommer fra en eller flere rettet mot en elev som har vanskelig for å forsvare seg. Det kan dreie seg om utestengning, spredning av løgner, trusler, negative kommentarer om utseende og fysiske krenkelser som slag, dytting og sparking. Gjentatt erting på en ubehagelig eller sårende måte er også mobbing (Utdanningsdirektoratet, 2011). Det er viktig at vi ikke avviser elever som klager over plaging fra medelever, også når det skjer en gang eller sjeldent. Vi skal uansett høre på elevene og ta dem på alvor.

Det er mobbing når:

- **noen blir utsatt for negative hendelser fra en eller flere**
- **hendelsene pågår over tid**
- **det er et ujevnt styrkeforhold mellom den som plager og den som blir plaget**

Mobbing skiller seg fra det vi ser som en konflikt, og krever andre tiltak enn tradisjonell mekling fordi mobbing er et alvorlig overgrep mellom to asymmetriske parter. Mobbing skal stoppes umiddelbart.

2.4 Elevenes opplevelse er det viktigste
Uavhengig av definisjonene av mobbing og krenkelser, er det elevens subjektive opplevelse av læringsmiljøet som er grunnlaget for at skolen skal ta saken på alvor. Alle elever og foreldre skal oppleve at de blir lyttet til, tatt på alvor og får hjelp når de er i vansker.

---

*Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering.
(Opplæringsloven § 9a-3)*

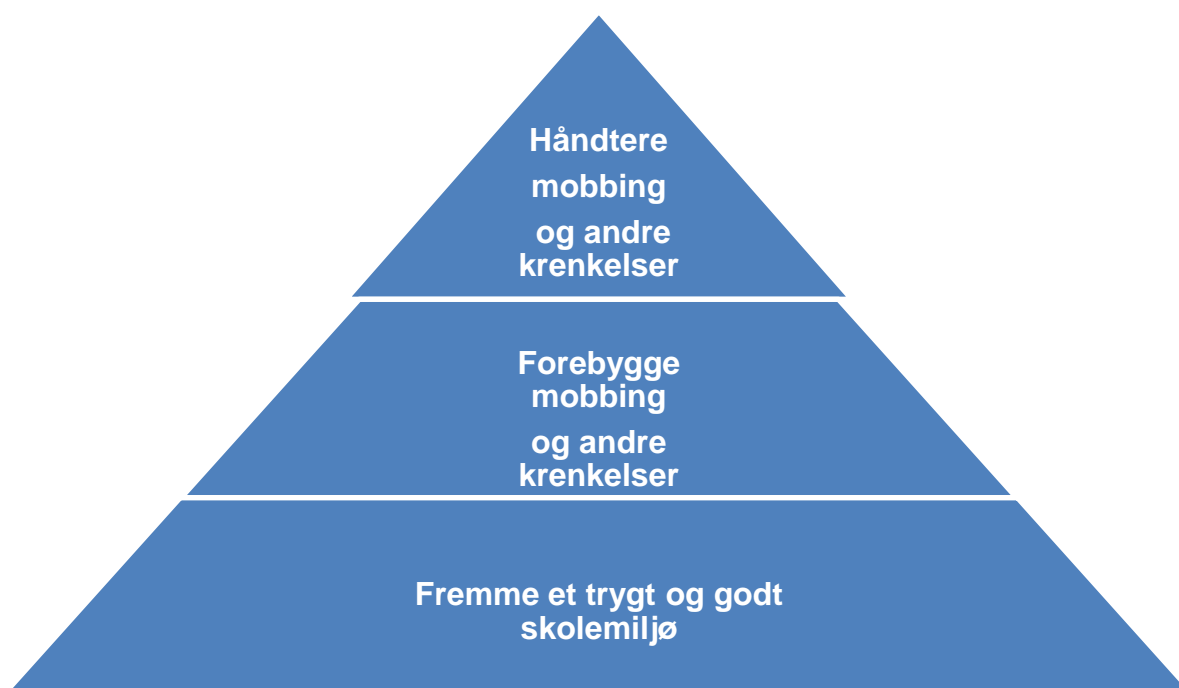
3. Et helhetlig og systematisk arbeid

Å opprettholde og videreutvikle trygge og gode skolemiljøer krever et helhetlig, langsiktig og systematisk arbeid. Arbeidet er tredelt:

- Arbeidet med å *fremme trygge og gode skolemiljøer* er en del av den ordinære pedagogiske praksisen på en skole og er ofte universelle tiltak som kommer alle elevene til gode.
- *Forebygging av mobbing og andre krenkelser* er rettet mot å minske risikoen for at mobbing og andre krenkelser skjer.
- *Håndtering av mobbing og andre krenkelser* handler om hvordan skolen avdekker, stopper og følger opp saker om mobbing og andre krenkelser.

4. Fremme et trygt og godt skolemiljø

Skolen skal arbeide kontinuerleg og systematisk for å fremje helse, miljøet og tryggleiken til elevane (...). Rektor har ansvaret for at dette blir gjort. (Opplæringsloven § 9a-3)

Et trygt og godt skolemiljø beskytter mot mobbing og andre krenkelser. En forutsetning for å kunne skape et trygt og godt skolemiljø, er et kontinuerlig og systematisk forebyggende arbeid med felles fokus og tilnærming. Det er flere faktorer som fremmer og opprettholder dette:

- **God ledelse, organisasjon og kultur for læring**
- **Positive relasjoner mellom voksne og elever**
- **De voksnes evne til å lede klasser og grupper**
- **Positive relasjoner blant elevene**
- **Godt samarbeid med foreldrene**

4.1 God ledelse, organisasjon og kultur for læring

Skoler der alle aktørene har en felles strategi for hvordan de arbeider med skolemiljøet, har størst sjans for å lykkes. Det er videre viktig at ledelsen kommuniserer tydelige mål og forventninger til alle ansatte, og at ledelsen følger opp. Det er viktig med et positivt samarbeidsklima og gode relasjoner mellom de ansatte, og mellom ansatte og ledelsen. At skolen som organisasjon har god ledelse og preges av en kultur for læring, har en indirekte effekt på elevens læringsmiljø og læring.

En solid ledelse og organisasjon er en forutsetning for at arbeidet med elevenes læringsmiljø kan foregå systematisk og kontinuerlig, og for å kunne ta i bruk forskningsbasert kunnskap.

Systematisk vil si at arbeidet er aktivt, gjennomtenkt og planmessig, og at arbeidet utføres av alle ansatte ved skolen. **Kontinuerlig** vil si at arbeidet med elevenes fysiske og psykososiale miljø foregår hele tiden, og at det ikke bare foregår ved oppstarten av et skoleår eller når uønskede hendelser oppstår.

Rektor har ansvaret for at arbeidet med elevenes fysiske og psykososiale miljø foregår systematisk og kontinuerlig. Avdelingslederne og rektor har ansvaret for den daglige oppfølgingen av dette arbeidet.

4.1.1 Ordensreglement, plan og årshjul

Reglement for orden og oppførsel ved Froland kommunes grunnskoler er retningsgivende for hvordan skolemiljøet skal være. Reglementet ligger på kommunens nettsider.

På skolen har vi en plan og et årshjul for hvordan vi arbeider for at alle skal ha det bra.

- Planen viser hvilke mål skolen har for arbeidet med skolemiljøet. Planen og årshjulet beskriver hvordan skolen arbeider for å forebygge og håndtere alle typer krenkelser og mobbing.
- Planen viser hvordan tilsynet ved skolen skal gjennomføres i løpet av skoledagen og det er lagt ved et eksempel på tilsynsplan. Videre viser den hvor de skal være når de har tilsyn og hva de voksne skal gjøre når de har tilsyn. Rutinene skal sikre at personalet faktisk observerer, undersøker og griper inn når de ser noe bekymringsfullt, og at de har lav terskel for å melde videre.
- Planen skal være kjent for alle aktører i skolen. Det skal fremgå tydelig hva de ansatte har ansvaret for (deres handlingsplikt).
- Planen skal gjennomgås i hele personalet ved skolestart. Arbeidet med skolemiljøet skal være implementert blant de ansatte.

4.2 Positive relasjoner mellom voksen og barn

Barn og unge har et grunnleggende behov for å bli sett, oppleve tilhørighet, utvikle seg og oppleve mestring. Gode relasjoner mellom voksne og barn er helt sentrale byggeklosser i arbeidet med å skape både trygghet, trivsel og læring. Tilsvarende kan følelser som er på avveie hemme læring. Med gode proaktive strategier kan alle voksne på skolen bidra til at elevene bygger en god selvfølelse og får motivasjon for læring. De voksne kan hjelpe

elevene med å regulere følelser og gi dem trøst og hjelp, og samtidig være en trygg havn som utgangspunkt for utforsking.

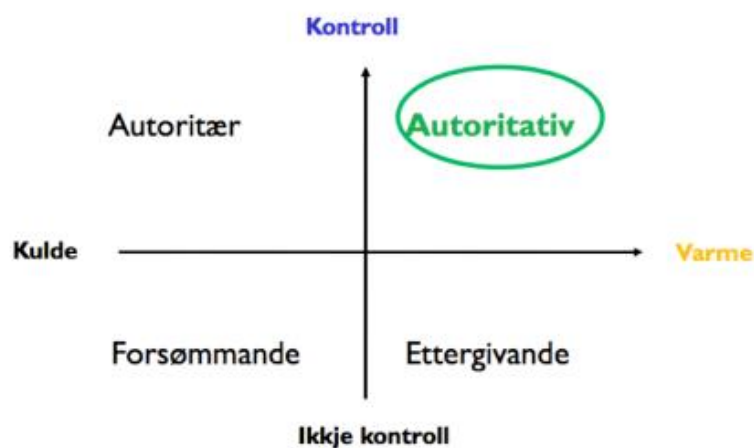
Gode relasjoner er smittsomt. Når det er gode relasjoner mellom lærere og elever, er det større sannsynlighet for at elevene blir trygge i samspill med andre elever. Flere studier viser at gode relasjoner mellom profesjonelle voksne og elever har en klar beskyttende effekt mot mobbing.

Lærerens væremåte setter standarden for det sosiale mellom elevene. Barn og unge trenger nærvær av varme og ansvarlige voksne i hverdagen. De skal være gode rollemodeller som er sensitive og varme, viser empati og respekt. De må stille krav til elevene, ha positive forventninger til mestring, rose og korrigere ut fra elevgruppas kjente og faste normer. Lærere som skaper engasjement og motivasjon for læring, bidrar til god selvfølelse hos alle elevene. Relasjoner kan endres og videreutvikles. Derfor er det viktig at de voksne prioriterer relasjonsarbeidet.

Den autoritative læreren som ideal

(Nordahl, 2012)

Elever med disiplinproblemer vil vanligvis være mer lojale overfor en lærer som de liker og har tillit til. Derfor er det viktig å investere i relasjonen til eleven, selv om det noen ganger er krevende.

De særlig utfordrende elevene reagerer imidlertid ikke bare på lærerens væremåte, men på hva de andre elevene står for. Dersom læreren får et godt forhold til og blir respektert av elevene, vil det i stor grad forebygge disiplinproblemer.

Relasjonen og maktforholdet mellom den profesjonelle voksne og elevene er asymmetrisk. Derfor er det alltid den profesjonelle voksne som har ansvar for relasjonen. Det betyr ikke at den skal løse alle utfordringer selv, men være profesjonell nok til å be om hjelp når han/hun kjenner at relasjonen er dårlig.

4.3 De voksnes evne til å lede klasser og grupper

Manglende ledelse i en elevgruppe kan skape grobunn for usunne relasjoner og gi handlingsrom for negative ledere.

Gode relasjoner er viktig, men ikke tilstrekkelig for å skape en god skolehverdag. Gode rutiner og gode strukturer danner en ramme som gode relasjoner kan utvikle seg innenfor. Det frigjør tid og energi til læring. De voksnes evne til å lede klasser og grupper er en like viktig bærebjelke for læring og trivsel som relasjoner. I sin ledelse av klassen eller gruppa, styrer den voksne den sosiale samhandlingen mellom elevene. En proaktiv lærer som er tett på elevgruppen har mulighet til å fange opp dynamikken i gruppen før krenkelser og mobbing får etablert seg. På den andre siden kan manglende ledelse i en elevgruppe skape grobunn for usunne relasjoner og gi handlingsrom for negative ledere.

God klasseledelse kjennetegnes av en tydelig regi og struktur på undervisningen, med markering av oppstart, tydelige mål for elevenes læring, plan for timen, variasjon, en avslutning med en oppsummering og plan for videre arbeid. Vi ønsker å være autoritative

voksne, varme og krevende. Det er viktig at det er en enighet på skolen om sentrale prinsipper for god undervisning og klasseledelse.

På skolen gjør vi det sånn:

- Vi står i døra og hilser på elevene når de går inn i klasserommet til første time
- Når det kommer inn en ny lærer skal elevene reise seg og stå ved pulten når de hilser
- Læreren skal presentere plan for timen i starten av hver time, muntlig eller skriftlig
- Det skal være tydelige mål for timen, for elevenes læring og for læringsmiljøet
- Det skal være tydelig struktur i undervisningsforløpet
- Lærerne er godt faglig forberedt og har høye forventninger til elevene, tilpasset deres forutsetninger
- Vi gir tydelige og konstruktive tilbakemeldinger til elevene, både faglig og sosialt
- Vi bruker tilbakemeldinger fra elevene til å justere opplæringen og undervisningen
- Vi jobber for et inkluderende miljø og et læringsfellesskap blant elevene
- Vi utarbeider regler i samarbeid med elevene, og håndhever disse konsekvent
- Vi bevisstgjør og ansvarliggjør elevene i eget læringsarbeid
- Vi involverer elevene og gir dem mulighet for medvirkning
- Avslutte timen med en oppsummering før det ryddes og gjøres klart til neste time

4.4 Positive relasjoner blant barn og unge

4.4.1 Skape en positiv skolekultur

Det er skolens oppgave å utvikle barn og unge, både faglig og sosialt, og hjelpe dem til å mestre livet og delta i sosiale fellesskap med andre. Samarbeid og felles opplevelser er positivt for klassemiljøet. Det er viktig at elevene opplever trygghet og tillit, og at alle føler seg inkludert og regnet med. Barn og unge som liker seg på skolen, mobber mindre. Skolen skal arbeide aktivt og systematisk med å skape en positiv skolekultur, der elevene arbeider sammen for å vise omsorg for og beskytte hverandre og der det kommuniseres tydelig at mobbing ikke er tillatt. Vi har nulltoleranse for krenkende ord og handlinger. Vi skal lære elevene å akseptere ulikheter og at det er greit både å være flink og å ha utfordringer – faglig og sosialt.

Kontaktlærerne har et særlig ansvar for å ta initiativ til og legge til rette for ulike sosiale aktiviteter.

“Den viktigste kampen mot mobbing foregår før mobbing slår rot.” Erlend Moen, 2014

4.4.2 Sosial og emosjonell kompetanse

Vennskap og opplevelse av tilhørighet er den viktigste vekstfaktoren for læring og utvikling. Barn og unge med god sosial kompetanse prioriterer sosiale mål og utvikler positive relasjoner til medelever og lærere på en hensiktsmessig måte. De står bedre rustet til å mestre skolen som sosial arena enn barn som ikke i samme grad mestrer de sosiale kodene. De sosialt kompetente blir lettere akseptert blant andre barn, unge og voksne. De har også ofte en mer positiv oppfatning av seg selv. Barn og unge som har god sosial kompetanse ser ut til å ha et vern mot negativt samspill i jevnaldergruppen og uttrykker større uavhengighet og selvstendighet. Disse barna er også i større grad i stand til å løse konflikter og avklare uenigheter seg imellom. De har tro på at de kan bruke sin kompetanse til å mestre motgang og stress (Ogden, 1995; Jahnsen, Ertesvåg og Westrheim, 2013).

Barn er forskjellige. De har ulikt temperament og sårbarhet. Barn som signaliserer utrygghet, usikkerhet eller et lavt selvbilde risikerer i større grad å bli mobbet. Det er svært viktig at de voksne identifiserer sårbare barn og ser etter tegn til om disse blir utnyttet av andre i gruppen. Å være bevisst barnas ulike temperament og sårbarhet og bruke disse som utgangspunkt for å hjelpe dem med å utvikle sosial og emosjonell kompetanse, er en av skolens hovedoppgaver.

«Skolen har et skjerpet ansvar for å ivareta elever med en særskilt sårbarhet. Disse elevene er i risiko for å bli utsatt for mobbing og andre krenkelser. Elevens sårbarhet får konsekvenser for hva som er egnede tiltak. Et godt læringsmiljø beskytter mot økt sårbarhet. Alle kan være sårbare i kortere eller lengre perioder i livet, spesielt når vi har utfordrende livssituasjoner og relasjoner. Når elever er i en sårbar situasjon, er det viktig at skolen gjenkjenner og forstår, og ikke gjør sårbarhet til en stigmatiserende personlighetskarakteristikk. Samtidig er det viktig å være bevisst på elever og grupper som kan trenge noe mer enn andre.» (Udir.no Skolemiljøtiltak-elever med særskilt sårbarhet). Hele artikkelen kan du lese her: **[Skolemiljøtiltak-elever med særskilt sårbarhet](#)**

Film: Tydelige og varme voksne

På skolen skal hvert trinn arbeide aktivt og systematisk med sosial og emosjonell kompetanse. I dette arbeidet bruker vi LINK livsmestring i norske klasserom. Skolen utarbeider en årsplan som viser hvilke temaer som blir gjennomgått høst og vår på hvert trinn.

4.4.3 Elevene må være med

Elevene selv er viktige i arbeidet med å utvikle et godt skolemiljø. De må ha en aktiv rolle i det forebyggende arbeidet, både klassevis og gjennom elevrådet. Elevrådet skal ikke bare orienteres om skolens plan for et trygt og godt skolemiljø, men også få et eierforhold til den, slik at de kan delta i utforming av tiltak for skolemiljøet. Eksempler på aktiviteter som elevene kan ta ansvar for, er å sette opp mobbing som fast tema for elevrådet, ha fadderordninger, venneklasser, fellessamlinger, vennsaksjoner m.m.

4.5 Samarbeid med foreldrene

Barn og unges foreldre er en avgjørende ressurs i arbeidet for å skape et godt skolemiljø. Når skolen og hjemmet samarbeider og formidler de samme verdiene og de samme, positive forventningene til barn og unge, har det en positiv effekt på trivsel og læring. Det er viktig at forventningene er tilpasset elevens forutsetninger. Det er videre viktig at forventningene mellom skolen, foreldrene og elevene er tydelig uttalt og forstått av alle parter. Foreldrene har medansvar for å skape et godt fellesskap mellom barna, men det formelle ansvaret for samarbeidet ligger hos skolen. Foreldresamarbeidet kan være med foreldregrupper som helhet, med utvalg som FAU og i møter med enkeltforeldre. Foreldremøtene er en god arena for å skape samarbeid om et godt skolemiljø. Skolen skal gi regelmessig informasjon om klassemiljøet til foreldrene, og formidle at terskelen for å ta kontakt skal være lav. Det er viktig at foreldrene opplever at de har reell medvirkning.

FAU og SU skal orienteres om skolens plan for et trygt og godt skolemiljø, få et eierforhold til den og involveres i utformingen av tiltak for skolemiljøet.

4.5.1 Voksne skaper vennskap

Vennskap er viktig for trivsel og læring. Jo bedre og mer inkluderende vennskap det er i en klasse, jo bedre læringsmiljø blir det.

Noen elever trenger hjelp til å bygge vennskap. Her kan de voksne spille en viktig rolle. Skolen skal ha fokus på samarbeid mellom hjem og skole og på hva voksne kan gjøre for å skape vennskap blant barn og unge.

Skoleledelsen kan oppfordre foreldrene, for eksempel gjennom FAU, til å bidra til ulike aktiviteter for å skape gode relasjoner mellom barn og unge, på skolen og i fritiden. Utdanningsdirektoratet har utarbeidet en idébank med tips til hva foreldre kan bidra med i dette arbeidet:

SLIK KAN DU BIDRA

Som forelder er du den viktigste ressursen for ditt barns læring og utvikling. Du kan også være en viktig ressurs for andre barn:

- ✓ Hils på alle du møter på skolen
- ✓ Snakk positivt om andres barn og andre foreldre
- ✓ Gjør en innsats for å bli kjent med voksne og barn på skolen
- ✓ Følg opp det som blir bestemt
- ✓ Engasjer deg i å skape et godt miljø
- ✓ Vær opptatt av at alle er med
- ✓ Skap rom for å heie på flere barn enn ditt eget

5. Forebygge mobbing og andre krenkelser

Forebyggende arbeid mot mobbing og andre krenkelser handler om å minske risikoen for at mobbing og krenkelser skal skje.

5.1 Profesjonelle voksne som kan oppdage mobbing og krenkelser

I det forebyggende arbeidet er det nødvendig å etablere en felles forståelse av mobbing og krenkelser hos de profesjonelle voksne. De profesjonelle voksne må gjøres kjent med hva mobbing og andre krenkelser er, med sine plikter etter regelverket og skolens rutiner. De må få trening i å følge med på risikofaktorer i skolemiljøet og på barn som er særlig sårbare. I tillegg skal de kjenne igjen tegn på mobbing, krenkelser og ekskludering. For å kunne oppdage det, må de være til stede i barn og unges lek og samhandling. Alle voksne må vite hva som skal gjøres for å forebygge og håndtere mobbing og andre krenkelser.

5.1.1 Plikt til å følge med

Krenkelser og mobbing kan være vanskelig å oppdage. Det er sjelden at voksne ser mobbing utspille seg tydelig, og vi kan ikke basere oss på at barn og unge selv skal ta kontakt med voksne for å fortelle om mobbing. Det er derfor viktig at vi har gode rutiner for kartlegging gjennom skolemiljøundersøkelsen Spekter fra Læringsmiljøsentret ([Info om spekter](#)), elevundersøkelsen ([Info om elevundersøkelsen](#)), elevsamtaler, skole-hjem-samtaler og observasjon. Dette er en sentral del av det forebyggende arbeidet. **Voksne som ser, spør og bryr seg, har større sjanse for å finne ut om noe er galt.**

Det er svært viktig at skolen har proaktive voksne som observerer og fanger opp negative atferdsmønstre og krenkelser før de får etablert seg. Atferdsregulering skal gjøres ved omsorgsfull kontroll, god klasseledelse og aktivt tilsyn. Skoler som vet hva de ser etter, vil se mer mobbing enn andre. Voksne som aktivt observerer, og vet hva de ser etter, vil se mer mobbing enn andre. De vil legge merke til ørsmå tegn som skiller seg ut: et hevet øyenbryn, en kommentar, at noen holder av plass eller upassende fnising.

På skolen skal vi følge med på elevenes skolemiljø etter denne planen:

Årshjul	Når	Ansvar for oppfølging
Vakt- og tilsynsordninger med tydelige ansvarsbeskrivelser	Hver dag	Rektor / avdelingsleder/ alle ansatte
Trinnets sosiale miljø er tema på teammøter	Hver uke	Teamet
Den ikke-anonyme spørreundersøkelsen Spekter skal gjennomføres to ganger i året, eventuelt flere ganger ved behov. Kontaktlærer rapporterer funn til rektor. Kontaktlærer, avdelingsleder og rektor bestemmer videre oppfølging.	Høst og vår	Kontaktlærer/ avdelingsleder/ rektor
Elevenes sosiale miljø er tema på teammøter og i klassegjennomgang minst to ganger i året.	Høst og vår	Kontaktlærer/ avdelingsleder
Elevsamtaler minst to ganger i året. Kontaktlærer rapporterer funn til avdelingsleder/rektor. Alle involverte parter drøfter tiltak for oppfølging og evaluering.	Høst og vår	Kontaktlærer / avdelingsleder/ rektor
Utviklingsamtaler to ganger i året, der elevene svarer på spørsmål om trivsel, krenkelser og mobbing. Kontaktlærer rapporterer funn til avdelingsleder/rektor. Alle involverte parter drøfter tiltak for oppfølging og evaluering.	Høst og vår	Kontaktlærer / avdelingsleder/ rektor
Elevundersøkelsen gjennomføres for alle elever på 5. – 10. trinn. Resultatene analyseres i ledergruppen, i personalet, på team, i elevråd og FAU/SU/SMU og det lages en handlingsplan.	Vinter	Rektor / avdelingsleder/ kontaktlærer
Elevrådet tematiserer trivsel, mobbing og krenkelser to ganger i året.	Høst og vår	Elevrådskontakt
Trinnets og klassens sosiale miljø er tema på foreldremøte to ganger i året	Høst og vår	Kontaktlærer/avdelingsleder
Froland kommunes avvikssystem ved brudd på loven Link til hjemmesida	Ved avvik	Alle ansatte / rektor

5.1.2 Barna selv må kjenne igjen mobbing

En viktig del av det forebyggende arbeidet er at barn og unge får kunnskap om hva mobbing og andre krenkelser er, og at de har rett til å ha det trygt og godt på skolen og rett til å bli tatt på alvor når de ikke har det bra. Dette skal bidra til å gjøre det trygt å si ifra.

Barna skal få informasjon om hva mobbing og andre krenkelser kan gjøre med barn, samt hva de skal gjøre når de ser noen bli krenket eller mobbet. Mange elever som har blitt mobbet synes at det at ingen stopper det som skjer, at andre ler og støtter mobbingen, er verre enn overgrepet selv. Mobbing har ikke samme virkning hvis tilskuerne reagerer negativt eller bryter inn. Det er viktig å gjøre elevene oppmerksomme på at de kan få ulike roller som medløpere og tilskuere, og samtidig gi dem kunnskap og mot til å være uenige og til å hjelpe andre.

5.1.3 Å forebygge digital mobbing

Ved forebygging av digital mobbing og krenkelser er det spesielt viktig å utvikle barn og unges dømmekraft. De må få kunnskap om eget og andres personvern, hvordan teknologi og tjenester fungerer, hvordan de kan brukes og hvilke konsekvenser de kan få ([udirs IKT-plan](#)). Barn og unge må bli bevisst sin tilstedeværelse på nettet og få kunnskap om hva de kan gjøre for å stoppe digital mobbing (f. eks si ifra eller hjelpe andre dersom de er vitne til mobbing på nett, ikke svare på meldinger som er sendt for å såre) og hvor de kan henvende seg for å få hjelp til å handle riktig (f. eks dokumentere mobbingen, politianmelde, blokkere avsendere, ikke dele passord).

Det er viktig med god informasjon til foreldre om det arbeidet som skjer på skolen. De foresatte må få innsikt i hva elevene får av ferdigheter og kunnskap innen digital dømmekraft. Dette er viktig for at barn og unge skal kunne snakke med sine foresatte om

hvordan man kommuniserer på nettet. Det er viktig at foreldrene viser interesse for det som skjer på nettet.

6. Plan for å fremme et trygt og godt skolemiljø og forebygge mobbing og andre krenkelser

Målet med denne planen er å sikre at alle får tilstrekkelig informasjon, både elever, foresatte og ansatte. Vi skal også sikre at alle som jobber på skolen har en felles forståelse av skolens plikt til å drive forebyggende arbeid for å fremme et trygt og godt skolemiljø for alle våre elever, og at alle ansatte kjenner innholdet i handlingsplikten. Videre er det viktig å sikre at skolens ansatte har en felles forståelse av innholdet i handlingsplikten.

Oppgave	Tidspunkt	Ansvar
Opplæring og informasjon til alle ansatte om <ul style="list-style-type: none"> Froland kommunes reglement for orden og oppførsel Vurdering i orden og oppførsel, skolens rutiner Rutiner i forbindelse med inspeksjon §9A	Felles planleggingsdag ved skolestart	Rektor
Skolens ansatte drøfter skolens syn på: <ul style="list-style-type: none"> Hva er et godt skolemiljø? Hva er krenkende ord og handlinger? Når skal det gripes inn? Når skal skoleledelsen varsles? Hvem er de ekstra sårbare elevene på vår skole? Hvordan følge dem særlig opp?	Ved oppstart av nytt skoleår	Rektor
Nye foresatte gjøres kjent med Reglement for orden og oppførsel, mobbeknappen og hvor de kan finne disse. Foresatte til nye elever skal underskrive på at de har lest dokumentet ved å kvittere i Visma.	Ved oppstart	Rektor / avd.leder
Alle foresatte og SU/SMU gjøres kjent med Reglement for orden og oppførsel, §9A og mobbeknappen på skolens nettside.	Ved oppstart av nytt skoleår	Rektor/ kont.lærer
Alle elever vet hva krenkende atferd er og hvordan de kan melde ifra hvis de ikke har et trygt og godt skolemiljø.	Ved oppstart av nytt skoleår	Kont.lærer
Tiltak og aktiviteter knyttet til elevenes fysiske og psykososiale miljø drøftes i elevrådet	Flere ganger i semesteret	Elevråds-kontakt
Elevundersøkelsen gjennomgås i personalet, i elevrådet, i FAU og SU/SMU og det lages en handlingsplan.	Vinter	Rektor
Kontaktlærer rapporterer fra utviklingssamtalene dersom det er elever som ikke har et trygt og godt skolemiljø. Alle involverte parter drøfter tiltak for oppfølging og evaluering.	Høst og vår	Kont.lærer/ avd.leder/ rektor

Tiltak og aktiviteter knyttet til elevenes fysiske og psykososiale miljø drøftes på foreldremøtene. Det informeres også om skolens arbeid for et trygt og godt skolemiljø	Høst og vår	Kont.lærer/ avd.leder
Informasjon til vikarer og nytilsatte <ul style="list-style-type: none"> Froland kommunes reglement for orden og oppførsel Vurdering i orden og oppførsel, skolens rutiner Rutiner i forbindelse med inspeksjon §9A	Fortløpende	Rektor/ avd.leder
Evaluering av skolens planer og arbeid i forhold til § 9A i personalet, herunder <ul style="list-style-type: none"> arbeid med å fremme et trygt og godt skolemiljø vakt- og tilsynsordning elevsamtaler og undersøkelser (spekter og elevundersøkelsen) individrettet arbeid forebyggende arbeid for trygt og godt skolemiljø håndtering av brudd på § 9A	Høst og vår	Rektor
Evaluering av skolens arbeid med skolemiljøet i elevråd, FAU og SU/SMU	Vår	Rektor
Internkontroll (oppgavene er i sin helhet lagt inn i 1310.no)	Løpende	Rektor

7. Håndtere mobbing og andre krenkelser

Alle ansatte har plikt til å følge med, undersøke, gripe inn og varsle. Aktivitetsplikten gjelder for alle ansatte og inntreer når en ansatt får mistanke eller kunnskap om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Aktivitetsplikten inntreer også om den ansatte er i tvil.

Den ansatte skal:

- **følge med**
- **ta mistanken på alvor**
- **gripe inn og stoppe atferden med en gang, og snarest mulig undersøke saken**
- **varsle ledelsen**

Det skal være en svært lav terskel for å undersøke en mistanke om krenkelser og mobbing. Ofte kan mistanken ha bygget seg opp over tid som en følelse av at noe er galt, eller som et resultat av en rekke større og mindre hendelser som til sammen danner et mønster.

Barn og unge kan vegre seg for å si sannheten og kan bagatellisere eller avdramatisere omfanget av ulike grunner. Derfor skal den voksne alltid undersøke saken selv.

Alle ansatte ved skolen skal muntlig og skriftlig melde til rektor dersom de mistenker at noen elever opplever krenkende ord og/eller handlinger. Selv om situasjonen kan løses innenfor klassen, skal den bringes videre til rektor.

Alle som arbeider på skolen, skal følge med på om elevene har eit trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering dersom det er mogleg. Alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeigaren i alvorlege tilfelle. Ved mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarast undersøkje saka.

(Opplæringsloven § 9A-4)

7.1 Henvendelser fra elever og foreldre skal tas på alvor

Retten til et godt psykososialt miljø er en individuell rettighet som er basert på elevens subjektive opplevelse. Det er den enkelte elevs egen opplevelse av å bli mobbet eller krenket som danner utgangspunktet for skolens håndtering av opplæringsloven § 9a.

Uansett om henvendelsen fra en elev eller forelder skjer muntlig eller skriftlig, skal den tas på alvor av skolen. Det er tilstrekkelig at eleven eller foreldrene påpeker at det psykososiale miljøet ikke er godt nok og ber om at skolen gjør noe for å bedre det. Terskelen for å anse noe som en henstilling skal være lav. Dersom skolen er i tvil om foreldrene ber om tiltak, skal de spørre direkte: *Ønsker du/dere at vi skal sette inn tiltak?*

Foreldre tar kontakt med skolen fordi de er bekymret for sitt barns helse og trivsel, og er sårbare på sine barns vegne. Det de trenger mest av alt, er at henvendelsen blir tatt på alvor og at den videre dialogen med skolen er god. Skolen skal kunne håndtere henvendelser fra foreldre på en profesjonell måte, først og fremst gjennom en anerkjennende, åpen og likeverdig kommunikasjon. I noen tilfeller vil dette innebære at det er behov for dialog daglig, både mens saken avdekkes og dersom det settes inn tiltak. Skolen og hjemmet må bli enige om hva som er en god oppfølgingsfrekvens.

7.2 Rektor har det overordnede ansvaret

Rektor har det overordnede ansvaret for at skolen følger opp saker som gjelder det psykososiale miljøet. Rektor skal ta ansatte, elever og foreldre som varsler på største alvor og har plikt til snarest å undersøke det som har skjedd.

I avdekkingsarbeidet skal skolen sikre at elevens subjektive opplevelse kommer fram og at tiltak settes i gang så raskt som mulig. Det er viktig at eleven og foreldrene får beskjed om at avdekkingsarbeidet er iverksatt og at de blir holdt orientert om hva som vil skje fremover. Det er også viktig at prosessen dokumenteres skriftlig underveis, i tråd med forvaltningslovens føringer. Rektor vurderer hvilke dokumenter som skal arkiveres i elevens mappe.

7.2.1 Verktøy for systematisk avdekking

Krenkelser og mobbing foregår som oftest når voksne ikke er til stede. Det kan være vanskelig å oppdage, og svært mange av elevene som blir mobbet, sier ikke ifra om det som foregår. Mobbing kan være svært kompleks, og har sjelden enkle løsninger. Ofte er flere personer involvert i mobbingen og det kan være andre som står bak mobbingen enn de som utfører den.

7.2.2 Profesjonell avdekking tilpasset saken

For å kunne oppdage krenkelser og mobbing og forstå hva som skjer, må skolen arbeide systematisk for å kartlegge og avdekke hva som egentlig skjer mellom elevene. Skolen skal ha et bevisst og profesjonelt forhold til avdekking. Avdekkingsarbeidet kan innebære klassemiljøundersøkelser, elevsamtaler og/eller systematiske observasjoner. Hvilke verktøy og graden av systematikk som er nødvendig, vil variere fra sak til sak, men avdekkingsarbeidet skal gjøres snarest mulig. En mistanke om mobbing vil som regel kreve flere og mer grundige undersøkelser enn én enkelt krenkelse. Ved mistanke om mobbing, kan en sjekkliste være hensiktsmessig å bruke.

7.2.3 Klassemiljøundersøkelse

En spørreundersøkelse er egnet til å få vite noe om hvordan elevene forholder seg til hverandre. En undersøkelse er gjerne enkel og rask å administrere og kan gi god oversikt. I en undersøkelse er det sentralt å få informasjon, derfor bør den ikke være anonym. Svarene skal alltid tas på alvor, selv om de alene ikke alltid er uttømmende. Å observere stress og blikk blant elever kan også gi grunnlag for videre kartlegging. Spørsmålene fra Spekter kan brukes i dette arbeidet. De egner seg godt for å få informasjon om det som kan være vanskelig å observere for læreren. Spørreundersøkelsen kan gjøres digitalt.

Svar i undersøkelsene kan også organiseres i et sosiogram. Et sosiogram er en visuell framstilling av de sosiale relasjonene i en gruppe og vil ofte hjelpe en til å se andre forbindelser enn de som fremstår som mest tydelige og gi råd om hvor de voksne skal begynne å lete for å finne negativ samhandling i elevgruppa.

7.2.4 Elevsamtaler

Alle skoler har elevsamtaler med jevne mellomrom. En elevsamtale med formål om å avdekke krenkelsers eller mobbing trenger ikke å vare like lenge, og være like omfattende som en ordinær elevsamtale. Elevsamtalen foregår mellom én voksen og én elev, og gir muligheter til å få utdypende informasjon om elevens trivsel og andre konkrete forhold, samtidig som læreren får vist interesse for eleven og får formidlet at det er viktig at eleven har det godt på skolen.

7.2.5 Systematiske observasjoner

Mens klassemiljøundersøkelsen og elevsamtalene kan gi indikasjoner på hva som bør undersøkes nærmere, er systematisk observasjon den delen av det tredelte avdekkingsverktøyet som til slutt kan gi svar på hva som faktisk skjer.

Systematisk observasjon handler om planmessig å observere med ører og øyne hva som foregår i en elevgruppe. Det dreier seg om å få tak i og skrive ned hvordan elevene snakker til og om hverandre, hvilke signaler de gir hverandre og hvordan de samhandler med hverandre på godt og vondt. Gjennom observasjoner kan man fange opp mønster i samhandling som man ellers ikke ser så godt (Flack, 2010). Det kan være lurt å bruke et observasjonsskjema (se vedlegg).

7.2.6 Data som grunnlag for refleksjon

Det er sjelden undersøkelsene, samtalene og observasjonene i seg selv gjør at alle sammenhenger belyses, men både hver for seg og i samspill, gir avdekkingsverktøyene et godt grunnlag for refleksjon. Da kan de voksne som har vært involvert i arbeidet sette sammen informasjonen som allerede fins og stille spørsmål rundt dette. Spørreordet «hvorfor» er svært hensiktsmessig.

Alle voksne skal gripe inn med en gang de ser negative hendelser, men i enkelte tilfeller kan det være hensiktsmessig å bruke tid på å finne systemet i relasjonen mellom elevene før man setter inn tiltak. Elevene merker fort at de blir iaktatt, og oppmerksomhet mot de små tegnene kan gjøre relasjonen vanskelig å avdekke. I mange tilfeller er det viktigere at

mobbingen stopper helt (for alltid), enn at den stopper i morgen. Dersom det er fare for liv og helse skal man sette inn akutte tiltak, og avdekke i etterkant.

7.3 Når voksne krenker

Dersom en ansatt, med ord eller handlinger, trakasserer eller mobber enkeltelever eller grupper av elever, skal rektor sørge for at atferden opphører umiddelbart og behandle saken som en personalsak. Saken skal meldes inn i kommunens avvikssystem, og rektor skal parallelt varsle skoleeier. Utfyllende informasjon i Rundskriv nr. 1-2019 Elevenes skolemiljø-Kap. 9A i opplæringsloven

7.4 Stoppe og håndtere

Opplæringsloven §9A-4 fjerde ledd pålegger skolen å sette inn egnede tiltak for å sikre at en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø oppfylles. Ved vurdering og gjennomføring av tiltak skal skolen sørge for at involverte elever blir hørt, og hensynet til elevens beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid (FNs barnekonvensjon). Tiltak i skolemiljø saker skal være lovlige, egnede og tilstrekkelige for å sikre elevens rett til å ha det trygt og godt på skolen. De skal dessuten gjennomføres så skånsomt som mulig for alle involverte.

7.4.1 Aktivitetsplikten

Opplæringsloven gir elevene rett til et godt psykososialt miljø, samt å få gjenopprettet det gode psykososiale miljøet dersom retten ikke er oppfylt. Saker knyttet til skolemiljøet skal behandles snarest mulig og prioriteres høyt av rektor. Når saken er undersøkt, skal skolen lage en skriftlig plan for arbeidet.

Planen skal vise:

- hvilke problemer som skal løses
- hvilke tiltak skolen har planlagt
- når tiltakene skal gjennomføres
- hvem som er ansvarlig for tiltakene
- når tiltakene skal evalueres

7.4.2 Tiltakene skal være til barnets beste

Tiltakene som settes inn skal være til barnets beste. De må være lovlige, gjennomtenkte, tilpassede og målrettede, slik at man stopper de elevene som har definisjonsmakten fra å handle negativt og får gjenopprettet et trygt miljø. Tiltakene i en skolemiljø sak kan rette seg både mot eleven som ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt og mot medelevene. Medelevene vil i varierende grad være årsak til førstnevnte elevs situasjon, og tiltak vil i varierende grad påvirke og involvere ulike medelever. Ganske ofte vil økt voksen tilstedeværelse og oppmerksomhet være virksomme tiltak.

Tiltakene skal utarbeides i samråd med eleven selv og elevens foreldre. **I aktivitetsplanen skal det komme tydelig fram at barnet har blitt hørt og at det barnet sier har blitt**

vektlagt. Selv om det er fremmet forslag til konkrete tiltak, er ikke skolen forpliktet til å gjennomføre disse. Skolen skal uavhengig vurdere hvilke tiltak som kan sikre at elevens rett oppfylles.

Skolen, eleven og foreldrene må bli enige om hvor lang tid tiltakene skal prøves ut, før de evaluerer situasjonen. Det er viktig at det settes en dato for evaluering av tiltakene. Skolen må dokumentere tiltak som blir satt i verk (skriftlig), for å oppfylle aktivitetsplikten (§ 9A-4) og skal bruke utarbeidet mal for aktivitetsplanen. Aktivitetsplanen skal legges i elevmappa i P360.

Hva som kan gjøres for å stoppe krenkelsene og mobbingen avhenger av den aktuelle situasjonen og resultatet av avdekkingen. Tiltakene skal settes inn raskt, og stå i forhold til alvorlighetsgraden av handlingene. De kan utformes på ulike nivåer og svært ofte vil det settes inn flere tiltak parallelt, både for de sentrale aktørene og for hele elevgruppen samtidig. Det kan også være behov for tiltak på systemnivå. **Jo mer alvorlig saken er for liv og helse, desto raskere skal tiltakene settes inn.**

Tiltak på individnivå er tiltak knyttet til det enkelte barnets behov i den situasjonen det er i. Enkelte ganger kan tiltakene innebære trening i sosial kompetanse, gjerne knyttet til selvhevdelse og selvkontroll. Individuelle tiltak kan være daglige/jevnlige samtaler, observasjon, voksen tilstedeværelse eller økt kontakt med hjemmet. Helsetiltak kan være nyttige å ha med i en aktivitetsplan. Skolenn kan	Tiltak på gruppenivå rettes mot en gruppe elever, klassen eller trinnet. Målet kan være å styrke relasjoner mellom elev-elev eller lærer-elev. Det kan være at elevgruppa skal ha et særskilt fokus over en periode, hensiktsmessig plassering i klasserommet, å skape arenaer for hyggelig opplevelser i små grupper, trening av sosial kompetanse, voksen tilstedeværelse i overgangssituasjoner eller	Tiltak på systemnivå kan være etablering av nye regler, omorganisering av skoledagen, økt voksentetthet, risikoanalyse for skolens områder (kartlegge utrygge områder), kompetanseheving i klasseledelse, relasjonsarbeid, inkluderende undervisning, økt inspeksjon eller holdningsarbeid. Tiltak trenger ikke å hjemles i ordensreglementet, men
--	---	--

ikke pålegge helsesektoren oppgaver, men vi bør likevel informere og veilede elever og foreldre om andre aktuelle hjelpeinstanser, og bidra til et helhetlig samarbeid.	tydelige strukturer i klasserommet.	sanksjoner må være i tråd med ordensreglementet. Kollektive sanksjoner er ikke tillatt.
---	-------------------------------------	---

Udir har laget en nettressurs *Tiltak i skolemiljø saker* som kan være til hjelp i dette arbeidet: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/tiltak-skolemiljo/>

7.4.3 Mobbing krever intensive tiltak

Spørsmålet om det er mobbing som foregår må alltid underbygges av fakta. Mobbing krever ofte andre og mer intensive tiltak enn én enkelt krenkelse. Når det er snakk om mobbing vil det i mange tilfeller være behov for en snuoperasjon der skolen skal ta tilbake makten fra elevene som står bak mobbingen. En slik snuoperasjon må planlegges godt. Hvilke tiltak som settes inn, rekkefølgen tiltakene gjennomføres i og hvordan det hele blir håndtert vil ofte ha stor betydning for utfallet, gode forberedelser øker sjansen for å lykkes. Tiltak i aktivitetsplanen skal være basert på helhetlige behov og elevens beste. Videre må tiltakene være tilpasset saken i type og omfang. Viktig å avdekke årsaken til problemet. Ofte vil det være behov for flere tiltak i sammenheng for at tiltakene i sum skal være egnet til å løse problemet. Tiltakene kan være individuelle eller rette seg mot et større eller mindre problem eller miljøutfordring på skolen. I noen tilfeller vil et egnet tiltak være å involvere andre instanser.

Tiltakene kan rettes mot:

- den som blir mobbet eller krenket
- den eller de som mobber eller krenker
- tilskuere
- gruppe- eller klassemiljøet
- hele skolemiljøet

I de fleste tilfellene er det behov for å sette inn tiltak mot flere av gruppene. Tiltakene bør ikke utelukkende rette seg mot dem som opplever mistriksel på skolen.

Når det skal settes inn tiltak mot mobbing, skal et team på skolen være ansvarlig for planleggingen og gjennomføringen. Teamet skal bestå av avdelingsleder, kontaktlærer og sosiallærer. Når det er hensiktsmessig skal leder av miljøteamet og /eller skolens helsesykepleier også delta i teamet. Rektor har det overordnede ansvaret og skal informeres fortløpende. Ved behov skal også rektor delta i teamet.

Det første teamet skal gjøre er å utarbeide et mål, eller sluttbilde, som viser hvor en vil og hvordan det skal være da. Målet er at det ikke skal foregå en eneste ny krenkelse av offeret, og at offeret får en trygg og god skolehverdag.

7.4.4 Tiltak overfor den som mobber

Det hele starter med at det gjennomføres en konfronterende samtale med den/de som mobber i en bevisst rekkefølge og uten at de får samkjørt forklaringer. Samtalene skal gjennomføres på en tydelig og respektfull måte, og den skal følge malen for **konfronterende samtale** som ligger vedlagt. Hensikten med samtalen er å formidle at atferden må stoppe, ikke at de skal føle skyld og skam. I de aller fleste tilfeller har de som mobber opplevd en gevinst ved mobbingen. Når mobbingen stopper, fratras eleven denne gevinsten, og samtidig middelet som har gitt dem opplevelsen av å lykkes. Denne gevinsten må erstattes med en annen gevinst.

Det kan være vanskelig for den som mobber å endre atferd alene. Til dette arbeidet trenger han/hun hjelp og støtte fra andre, først og fremst i form av positiv oppmerksomhet. Skolen må lage en plan for hvordan de skal hjelpe ham/henne. Planen skal skissere tiltakene som iverksettes og hvordan disse skal følges opp. Alle forsøk på å dominere og manipulere andre, gjennom for eksempel små blikk eller kommentarer, skal slås ned på og stoppes umiddelbart. **Planen må også vise hvilke konsekvenser og sanksjoner negativ atferd skal få. Disse må gjøres kjent for den som mobber og dennes foreldre.**

Det er viktig å være klar over at svært mange barn og unge som mobber har opplevd å bli mobbet selv. De voksne rundt den som mobber må forsøke å forstå hva som ligger bak mobbehandlingene, og gi emosjonell støtte i arbeidet med å endre atferd.

7.4.5 Tiltak overfor den som blir mobbet

Den som blir utsatt for mobbing skal følges opp. Det er viktig at den som har blitt utsatt for mobbingen blir orientert om hvilke tiltak som iverksettes og at han/hun blir holdt løpende orientert om saken. Like viktig er det at de voksne på skolen har tett oppfølging med eleven om hvordan han/hun opplever situasjonen. I en tidlig fase kan dette innebære daglige samtaler. I noen tilfeller vil det være behov for å arbeide med trening av sosiale ferdigheter, som for eksempel selvhverdelse, dersom disse er skadet. Tiltakene som settes inn vil avhenge av hvor lenge barnet har blitt mobbet. Vær oppmerksom på at både mobbing og krenkelser kan utløse traumer og at det kan skje retraumatiseringer (Tharaldsen, K.B., 2017).

Når skolen ikke ser krenkelser eller mobbing, men eleven fortsatt ikke har det bra

I noen tilfeller vil det være slik at skolen ikke kan se at det skjer krenkelser eller mobbing, men at eleven likevel opplever at han/hun ikke har det bra. I slike situasjoner har eleven fortsatt krav på at det settes inn tiltak rettet mot eleven, eller generelle tiltak for å bedre klasse- eller skolemiljøet.

Når foreldre eller elever ikke vil ha tiltak

I noen tilfeller kan det hende at foreldre eller elever sier at skolen ikke må gjøre noe. Det er viktig å være klar over at aktivitetsplikten gir skolen en plikt til å handle når de har fått

kjennskap til at en elev ikke har det bra, også når foreldrene eller elevene selv ikke vil at skolen skal gjøre noe.

7.4.6 Sanksjoner

Dersom tiltak skal ha effekt, er det viktig at sanksjonene for negativ atferd er tydelige, og har trinn for ulike alvorlighetsgrader. Sanksjonene må være kjent for de elevene det gjelder og deres foreldre. Sanksjonene skal hjemles i skolens ordensreglement og tilpasses situasjonen og eleven.

Skolen må dokumentere bruk av sanksjoner. Dersom sanksjonen er inngripende, skal det fattes enkeltvedtak. Bortvisning skal kun forekomme dersom andre tiltak er prøvd. Ved skolebytte skal skolesjefen orienteres. Kollektive sanksjoner er ikke tillatt.

7.4.7 Følge opp

Elever som har blitt utsatt, eller som selv har utsatt andre for mobbing, skal bli fulgt opp av skolen helt til den krenkende atferden har opphørt. Dersom tiltakene som iverksettes ikke gjør at situasjonen bedrer seg innen fristen for evaluering av tiltak, skal skolen utforme nye tiltak. Det er avgjørende at elevene får tro på at de tiltakene som settes i gang vil bedre situasjonen og at de voksne har evne og vilje til å gjøre situasjonen bedre.

Snuoperasjonen skal avsluttes når det er trygt for offeret, og det er ikke opp til skolen å avgjøre når atferden har opphørt. En hovedregel er at jo mer omfattende mobbingen har vært, jo lenger tid tar oppfølgingen. Både mobberen og den som har blitt utsatt for mobbingen skal følges opp like tett. De må også følges opp etter at mobbingen har opphørt.

Dersom den krenkende atferden ikke opphører, skal [Beredskapsteam mot mobbing](#) kontaktes.

Klagerett

Dersom en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, kan eleven eller foreldrene melde saken til Fylkesmannen etter at saken er tatt opp med rektor. Fylkesmannen avgjør om aktivitetsplikten til skolen etter §§ 9A-4 og 9A-5 er oppfylt.

8. Rutine for håndtering av krenkelser og mobbing

8.1 Fra medelev(-er):

Fase	Oppgave	Ansvar	Dokumentasjon	Tid
Bekymring	Bekymring/henvendelse knyttet til en elevs skolemiljø	Rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer	Referat	Ved kjennskap/ mistanke
U N D E R S Ø K E L S E	Rektor er ansvarlig for at saken blir undersøkt	Rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer		Umiddelbart
	Samtale med eleven som blir krenket/mobbet Målet med samtalen er å gi støtte og få informasjon. Sikre at elevens subjektive opplevelse kommer frem (jf. Barnekonvensjonen). Understreke at det er ditt ansvar at barnet ikke har det bra, og at du ikke vil gi deg før saken er løst. Gjør avtale om oppfølging.	Rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer	Referat	Umiddelbart
	Samtale med foresatte til eleven som blir krenket/mobbet (samme dag) Gi informasjon om at skolen iverksetter undersøkelser og observasjon knyttet til elevens skolemiljø, og at dere vil samarbeide om tiltak. Gjør avtale om oppfølging.	Rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer	Referat	Umiddelbart
	Samtale med eleven(e) som krenker/mobber Målet med samtalen er å formidle at atferden skal stoppe umiddelbart og å høre elevens subjektive versjon. Er det flere, snakk med dem i rask rekkefølge (en om gangen), slik at de ikke får snakket sammen i mellomtiden. Gjør avtale om oppfølging.	Rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer	Referat	Snarest mulig
	Samtale med foresatte til eleven(e) som krenker/mobber (samme dag) Gi informasjon om at skolen iverksetter	Rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer	Referat	Snarest mulig

	undersøkelser og observasjon knyttet til elevens skolemiljø, og at dere vil samarbeide om tiltak. Gjør avtale om oppfølging.			
	Undersøkelser fortsetter	Rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer	Spørre-undersøkelser/ observasjoner/ elevsamtaler	Snarest mulig
Utforming av tiltak	Rektor er ansvarlig for at det utarbeides tiltak De som får delegert ansvar for tiltakene vurderer behov for videre avdekking, og de starter med å utarbeide tiltaksplanen	Rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer	Referat og utkast til tiltaksplan	Snarest
	Møte med elev og foresatt I møtet skal eleven og de foresatte få si sin mening om tiltakene som skal iverksettes	Rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer	Referat	Snarest
Iverksette tiltak	Iverksette tiltak	Rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer	Fylle ut tiltaksplanen løpende	Snarest
	Jevnlige oppfølgingsamtaler med involverte elever.			Snarest
Evaluerer tiltak	Møte med elev og foresatt I møtet skal tiltaksplanen evalueres. Avtal videre oppfølging	Rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer	Referat	Ved behov, senest etter fem uker
Følge opp	Oppfølging etter at den negative atferden har opphørt	Kontaktlærer	Referat	

8.2 Fra ansatt(-e):

Fase	Oppgave	Ansvar	Dokumentasjon	Tid
Bekymring	Bekymring/henvendelse knyttet til en elevs skolemiljø. Hvis det er mistanke om at en ansatt står bak krenkelsen, skal skolesjefen varsles umiddelbart.	Skolesjef/ Rektor	Referat	Ved kjennskap/ mistanke
U	Rektor/skolesjef er ansvarlig for at saken blir undersøkt	Skolesjef/ rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer		Umiddelbart

N D E R S Ø K E L S E	Samtale med eleven som blir krenket/mobbet Målet med samtalen er å gi støtte og få informasjon. Sikre at elevens subjektive opplevelse kommer frem (jf. Barnekonvensjonen). Understreke at det er ditt ansvar at barnet ikke har det bra, og at du ikke vil gi deg før saken er løst. Gjør avtale om oppfølging.	Skolesjef/ rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer	Referat	Umiddelbart
	Samtale med foresatte til eleven som blir krenket/mobbet (samme dag) Gi informasjon om at skolen iverksetter undersøkelser og observasjon knyttet til elevens skolemiljø, og at dere vil samarbeide om tiltak. Gjør avtale om oppfølging.	Skolesjef/ rektor/ avdelingsleder/kontaktlærer/ sosiallærer	Referat	Umiddelbart
	Samtale med den ansatte. Informere om opplysningene som er kommet fram, og la den ansatte få kommentere disse. Be om at den ansatte redegjør skriftlig for sin versjon av saken.	Skolesjef/ rektor/ HR/ bedriftshelse-tjenesten	Skriftlig redegjørelse og eventuelt referat	Umiddelbart
	Rektor/kommunalsjef må undersøke saken gjennom å innhente nok informasjon til å avdekke hva som har skjedd. Undersøkelsen skal ha som formål å få frem fakta om situasjonen og bakgrunnen for elevens opplevelse. Dette kan kreve at undersøkelsene også handler om å avklare og opplyse forhold tilbake i tid. Rektor/skolesjef kan gjøre midlertidige tiltak.	Skolesjef/ rektor	Skriftlige redegjørelser og notater	Snarest mulig
Utforming av tiltak	Utarbeidelse av aktivitetsplan Skolesjefen og rektor vurderer behov for videre avdekking. Starter med å utarbeide tiltak	Skolesjef/ rektor	Referat og utkast til tiltaksplan	Snarest

	Møte med elev og foresatt I møtet skal eleven og de foresatte få si sin mening om tiltakene som skal iverksettes	Skolesjef/ rektor/ kontaktlærer/ sosiallærer	Referat	Snarest
	Møte med den ansatte Den ansatte følges opp i tråd med personalhåndboka	Skolesjef/ rektor/ HR/ bedriftshelse-tjenesten	Referat	Snarest
Iverksette tiltak	Iverksette tiltak	Skolesjef/ rektor	Fylle ut tiltaksplanen løpende	Snarest
	Jevnlige oppfølgingsamtaler med involvert elev og den ansatte			Snarest
Evaluerer tiltak	Møte med elev og foresatt I møtet skal tiltaksplanen evalueres. Avtal videre oppfølging	Skolesjef/ rektor	Referat	Ved behov, senest etter fem uker

8.3 Teknisk rutine for oppfølging av meldinger om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø etter § 9A-4

1. Meldinger om at en elev ikke har **et trygt og godt skolemiljø** skal meldes på skolens hjemmeside under fanen «**Skolemiljø og trivsel**». Det er to faner, en som retter seg til elever og en for foresatte. Det kan meldes fra begge fanene. Andre personer knyttet til skolen kan også melde fra her. F.eks. ansatte på skolen eller personer som er knyttet til Froland skoler. Ansatte på skolen melder også ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.
2. Melder får en e-post fra 1310.no som bekrefter at meldingen er registrert i systemet.
3. Følgende på skolen får melding fra 1310.no pr. e-post om at skolen har mottatt en melding om at en elev ikke har **et trygt og godt skolemiljø**:
  - Skolesjefen, rektor, avdelingsleder og sosiallærere
4. Rektor og avdelingsleder har tilgang til 1310.no og logger seg inn i portalen under fanen «**Meldinger**» og sjekker hvilken elev dette gjelder. Rektor delegerer ev. til avdelingsleder for oppfølging av saken, men det er rektor som har ansvaret for at saken blir fulgt opp i henhold til § 9A-4.
5. Rektor ev. avdelingsleder (dersom delegert) som er ansvarlig for eleven tar kontakt med melder og får en bekreftelse på at meldingen er riktig og reell (ingen tullemelding). Hvis det er en elev som er melder, snakker rektor/avdelingsleder direkte med eleven på skolen. Foresatte skal kontaktes og involveres i

saksbehandlingen. Rektor skal alltid holdes orientert og være aktivt med i saksbehandlingen.

6. Rektor eller avdelingsleder fyller ut webskjema generert av 1310.no. Rektor og avdelingsleder som har undersøkt saken så langt, tar stilling til hvorvidt det «**Trengs tiltak**». Merk: Hvis en elev selv har meldt ifra må skolen sette inn tiltak uansett.
7. Rektor ev. annen leder oppretter en sak på eleven i Public 360 som «**eksternt dokument ut**». Saken sendes «**på gjennomgang**» til kontaktlærer. Sosiallærer og rektor informeres på mail. Videre innkalles kontaktlærer og sosiallærer ev. en annen medarbeider som også er kjent med saken til et første møte. Her informerer rektor/avdelingsleder om at det skal utarbeides en «**Aktivitetsplan**» eller dokumentasjon på at «**det ikke trengs tiltak**». Ved sistnevnte er det rektor/avdelingsleder som utarbeider dokumentasjon i P360 og ekspederer saken ut. Det er kontaktlærer som er ansvarlig for selve undersøkelsen av saken. Sosiallærer skal støtte, veilede og bistå kontaktlærer i undersøkelsen og i utarbeidelsen av aktivitetsplanen. Det skal lages aktivitetsplan for både mobber og offer. Rektor og avdelingsleder deltar på det siste møtet, og skal godkjenne planen før den legges inn i P360.
8. Aktivitetsplanen:
  - Ikke navngi andre elever
  - Tiltakene må dokumenteres. Dokumentere at de er gjennomført. F. eks skrive observasjonslogg.
  - Evalueringen må dokumenteres.
9. **Kontaktlærer:** Ferdigstilt «**Aktivitetsplan**» lastes opp i opprettet sak i P360, og returneres rektor/avdelingsleder ved å trykke på den grønne «OK-knappen» i P360.
10. Rektor/avdelingsleder kvalitetssikrer aktivitetsplanen og ekspederer ferdigstilt dokument ut, med rektor og kontaktlærer som kopimottakere i P360.
11. Kontaktlærer er ansvarlig for at aktivitetsplanen blir fulgt opp og for evaluering underveis. Husk at alt skal dokumenteres
12. Alle involverte elever og foresatte må holdes orientert underveis i saken og de må informeres når saken avsluttes. Dette må dokumenteres.

Det opprettes en ny aktivitetsplan etter at igangsatte tiltak er gjennomført samt evaluert dersom saken fremdeles ikke er løst.

5. Ressursbank

9.1 Rutiner for systematisk tilsyn

9.1.1 En god vakt er en som:

- Bruker gul vest
- Er handlekraftig
- Griper inn
- Er punktlig
- Er tilstede for elevene (aktivisere, oppsøke elever som står aleine, imøtekommende, engasjert)
- Er positiv og vennlig
- Ikke bruker mobil
- Etterstreber best mulig oversikt over tildelt område, er observant
- Forflytter seg dit det er mange elever, uten å miste kontrollen over eget område
- Er konsekvent, overser ikke regelbrudd, er rettferdig
- Bygger relasjoner: voksen-elev og elev-elev
- Bryr seg/skaper trygghet
- Informerer andre/nye vakter ved behov/spesielle hendelser
- Informerer kontaktlærer eller andre aktuelle ved behov/spesielle hendelser
- Støtter kolleger når episoder oppstår

Miljøarbeidere og lærere som ikke har undervisning går sist inn. Lærere som skal ha undervisning går inn når det ringer.

9.1.2 Slik skal du opptre ved tilsyn/inspeksjon:

Ha tilsyn og gi veiledning på en slik måte at du hele tiden har oversikt over alle deler av området som du har ansvar for.	Bevegelse 	<ul style="list-style-type: none"> • Beveg deg hele tiden slik at du kommer i kontakt med så mange elever som mulig. • Beveg deg i uregelmessige ruter slik at elevene ikke kan forutse når du kommer. Ha som mål å bevege deg til alle steder. • Vær spesielt oppmerksom på områder der det kan oppstå konflikter • Vær spesielt oppmerksom på de sårbare elevene
	Skanning 	<ul style="list-style-type: none"> • Se og lytt hele tiden til de ulike aktivitetene slik at du vet hva som foregår på området. • Se etter ønsket og uønsket atferd. Vær spesielt oppmerksom på områder der det kan oppstå konflikter • Vær spesielt oppmerksom på de sårbare elevene • Øk muligheten for positiv samhandling og oppmuntring av ønsket atferd

Vær positiv og oppmuntrende for å støtte opp om positiv atferd.	Positiv involvering 	<ul style="list-style-type: none"> • Involver deg ofte • Vær åpen, vennlig og hjelpsom • Gi spesifikk positiv oppmerksomhet til positiv atferd
	Oppmuntring 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruk anerkjennelser eller belønning for spesifikk atferd • Gi anerkjennelsen så fort som mulig • Bruk 5:1-regelen
Håndter problematferd på en konsekvent måte. Bruk milde, rimelige og forutsigbare konsekvenser.	Håndtering av problematferd 	<ul style="list-style-type: none"> • Korriger atferden umiddelbart • Fokuser på den spesifikke atferden som skal stoppe • Håndter problemet så privat som mulig (på tomannshånd) • Vær rolig, bruk enkelt språk • Vær vennlig og bestemt • Stopp argumentasjoner • Opptre rettferdig

9.1.3 Inspeksjonsplan (eksempel)

Miljøteamet har ansvar for tilsyn før skolestart, fra kl. 08.30-08.45. De har også ansvar i femminuttersfriminuttene; kl. 09.30-09.35 hver dag og 14.25-14.30 på tirsdager.

Tid	Sted	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
10.20-10.30	Skolegården	Hege	Anne	Wencke Brit	Tove	Silje
	Mingleg.	Gunn Irene	Hege	Solrun	Marit	Erik
	Kantina	Trine	Hilde	Linn	Svein	Jorunn
11.15-11.35	Skolegården	Hanna	Anne	Oddrun	Tove	Silje
	Mingleg.	Gunn Irene	Hege	Hilde	Gunn Irene	Erik
	Kantina	Trine	Hilde	Ole Terje	Marit	Ingebjørg
11.30-11.50	Skolegården	Ivar	Linn	Wencke Brit	Erik	Wencke Brit
	Mingleg.	Hege	Ingebjørg	Mirjam	Mirjam	Solrun

	Kantina	Erik/ Karl Tore	Hanna/ Wencke Brit	Tove/ Aina	Wencke Brit/ Rune	Rune/ Karl Tore
	Hallen	Ole Terje	Svein	Marit	Anne	Anne
	A115	Marit	Oddrun	Svein	Oddrun	Trine
12.35- 12.45	Skolegården	Ivar	Hanna	Linn Marita	Trine	Trine
	Mingleg.	Gunn Irene	Ingebjørg	Mirjam	Mirjam	Solrun
	Kantina	Erik	Hilde	Marit	Oddrun	Karl Tore
13.30- 13.40	Skolegården	Ivar	Svein	Linn Marita	Erik	Karl Tore
	Mingleg.	Erik	Ingebjørg	Mirjam	Gunn Irene	Solrun
	Kantina	Karl Tore	Hanna	Wencke Brit	Linn Marita	Ingebjørg

Vaktskifte i storefri skal skje ute. Områdene er veiledende. Ved planlagt fravær byttes tilsyn på forhånd.

9.2 Spørsmål fra Spekter (en ikke-anonym undersøkelse)

1. Hvem i klassen vil du helst være sammen med i friminuttene? Skriv tre navn.
2. Hvem i klassen er det som bestemmer mest. Skriv tre navn.
3. Hvem i klassen hjelper andre elever? Skriv tre navn.
4. Hvem i klassen hjelper lærerne? Skriv tre navn.
5. Hvem i klassen bråker i timene? Skriv tre navn.
6. Hvor ofte bråker du i timene?
(Aldri – hver uke – omtrent hver dag – omtrent hver time)
7. Jeg synes det er for mye bråk i timene
(Helt uenig – litt uenig – litt enig – helt enig).
8. Jeg tror de andre i klassen synes det er for mye bråk i timene
(Helt uenig – litt uenig – litt enig – helt enig).

Mobbing er vonde handlinger som utestengning, ryktespredning, erting, dytting, slag eller spark mot en som ikke kan forsvare seg.

9. Hvor ofte er du blitt mobbet på skolen i høst?
(Aldri – av og til – to/tre ganger i måneden – hver uke – omtrent hver dag)
10. Dersom du er blitt mobbet, hvem er det som mobber deg? Skriv navnene.
11. Hvor ofte har du mobbet andre på skolen i høst?
(Aldri – av og til – to/tre ganger i måneden – hver uke – omtrent hver dag)
12. Dersom du har mobbet andre, hvem har du mobbet? Skriv navnene.
13. Hvem i klassen mobber andre? Skriv navnene.
14. Hvem i klassen blir mobbet? Skriv navnene.
15. Har du blitt mobbet på mobiltelefon eller pc (nettmobbing)?
(Aldri – av og til – to/tre ganger i måneden – hver uke – omtrent hver dag)
16. Hvem i klassen blir mobbet på mobiltelefon eller pc (nettmobbing)? Skriv navnene.
17. Har du mobbet andre på mobiltelefon eller pc (nettmobbing)
(Aldri – av og til – to/tre ganger i måneden – hver uke – omtrent hver dag)
18. Hvem i klassen mobber andre på mobiltelefon eller pc (nettmobbing). Skriv navnene.

9.3 Skolegårdsundersøkelse

TIL LÆREREN	
Dette er skolegårdsundersøkelsen:	Slik gjør du:
<p>Skolegårdsundersøkelsen gjennomføres som en elevsamtale. Etter noen spørsmål skal eleven sette kryss på kartet der han/hun føler seg oppholder seg, og føler seg utrygg.</p> <p>Hver elev skal ha et nytt ark, slik at de ikke kan se hva andre har svart. Når alle samtalene er gjennomført, tegner du inn røde og grønne kryss på hvert sitt ark, og leverer det til rektor.</p>	<p>Les denne teksten for elevene:</p> <p>På vår skole skal alle ha det bra. Ingen skal bli ertet eller plaget. Jeg vil gjerne vite hvordan du har det i friminuttene.</p> <p>Still elevene spørsmål om friminuttene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hva liker du å gjøre i friminuttene? • Har du noen å være sammen med? • Har du blitt plaget? • Har du sett noen andre bli plaget? <p>Se på kartet. Sett kryss (forklar ved behov):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvor liker du å oppholde deg? Be elevene sette kryss med grønn farge • Hvor føler du det er utrygt? Be elevene sette kryss med rød farge • Hvor bør de voksne være? Be elevene sette kryss med rød farge

9.4 Spørsmål til elevsamtalen

1. Hvordan trives du på skolen (hva liker du best, og hva kan bli bedre)?
2. Hvordan trives du i klassen?
3. Hvem er du mest sammen med på skolen?
4. Hvem vil du helst være sammen med?
5. Hvordan trives du med de voksne på skolen?
6. Har du blitt ertet eller mobbet av noen den siste tiden?
7. Har du sett noen andre bli mobbet på skolen den siste tiden?
8. Har du mobbet noen på skolen den siste tiden?
9. Er det noen som er spesielt flinke til å skape trygghet og trivsel rundt deg?
10. Er det noe jeg kan gjøre for at du skal ha det bedre?

9.5 Skole-hjem-samtalen

Dato	Elev	Klasse	Kontaktlærer

Sosial utvikling, orden og oppførsel (læreren skriver kommentarer):

Områder	Observasjoner
Trivsel	
Orden og oppførsel <ul style="list-style-type: none"> • Møter presis • Møter forberedt til timene og leverer hjemmearbeid • Har med nødvendig skoleutstyr • Viser god oppførsel • Overholder skolens ordens- og oppførselsreglement	
Arbeidsprosess <p>Viser innsatsvilje, viser motivasjon og lærelyst, viser utholdenhet og konsentrasjon, har gode arbeidsvaner, viser god organisering av arbeidet, medvirker i vurdering av eget og andres arbeid, gjør lekser osv.</p>	
Sosial kompetanse <p>Kan samarbeide med andre, dele, lytte, har selvkontroll, samspill med andre osv.</p>	
Fravær	

Egenvurdering og forberedelse til elevsamtalen og skole-hjem-samtalen

Navn:	Klasse:
Dato:	

For hvert element som identifiseres nedenfor, setter du en sirkel rundt tallet til høyre som samsvarer best med din vurdering. Bruk skalaen over til å velge kvalitetstallet.

Beskrivelse/identifikasjon av punkt i undersøkelse	Skala				
	Lite, ikke bra	Bra			Veldig mye / bra
Hvordan har du det i friminuttene?	1	2	3	4	5
Hvordan har du det på skoleveien?	1	2	3	4	5
Hvordan trives du i klassen og på skolen?	1	2	3	4	5
Har du noen gode venner i klassen din?	1	2	3	4	5
Hvor hjelpsom og trivelig er du mot andre på skolen?	1	2	3	4	5
Bidrar du til arbeidsro i klassen?	1	2	3	4	5
Hvor godt konsentrerer du deg om skolearbeidet i timene?	1	2	3	4	5
Hvor mye deltar du i faglig samtale i timen (muntlig aktivitet)?	1	2	3	4	5
Hvor god er du til å samarbeide?	1	2	3	4	5
Hvor godt jobber du med leksene / skolearbeid hjemme?	1	2	3	4	5
Hvor mye øver du til prøver?	1	2	3	4	5
Hvor flink er du til å spørre faglærer om hjelp, hvis det er noe du lurer på?	1	2	3	4	5
Hvor ofte trenger du hjelp med lekser?	1	2	3	4	5
Hvor flink er du til å komme presis til timen? <i>Presis vil si:</i> → Står i nærheten av inngangsdøren når det ringer.	1	2	3	4	5
Hvor flink er du til å være klar når undervisningen starter opp? <i>Presis vil si:</i>	1	2	3	4	5

Egenvurdering og forberedelse til elevsamtalen og skole-hjem-samtalen

→ Alle bøkene som skal brukes i undervisningen ligger klar på pulten.

--	--	--	--	--	--

Egenvurdering

Hva lykkes jeg med?	Kommentarer ved hjelp av stikkord
Hva er du god på?	
Hvilke fag/emner mestrer du godt?	
Hvilke fag/emner liker du å jobbe med?	
Hva blir du motivert av?	
Hva er vanskelig?	Kommentarer ved hjelp av stikkord
Hva må du forbedre deg på og hva kan du gjøre for å forbedre deg?	
Hvilke fag/emner sliter du med?	
Hva kan skolen gjøre for å hjelpe deg?	

Hva kan <u>du</u> gjøre for å lære mer?	
Hvordan lærer du best?	
Har du spesielle læringsbehov som skolen kan hjelpe deg med?	
Hvordan bruker du kompetansemålene og delmålene for å forbedre deg i faget/-ene?	
Hvordan bruker du veiledningen fra faglærer for å forbedre deg i faget/-ene?	

Mine faglige mål

Fag	Hvilke karakterer jeg forventer å oppnå dette semesteret	Hva jeg vil gjøre for å nå målene mine
Norsk, hovedmål		
Norsk, sidemål		

Engelsk		
Matematikk		
Samfunnsfag		
Naturfag		
KRLE		
K-H		
Tysk/spansk/engelsk ford./arbeidslivsfag		
Kroppsøving (og svømming)		
Valgfag		
Musikk		
Mat og helse		

Foresattes kommentarer:

1. Hvordan opplever du at ditt barn jobber med skolearbeidet?

---

2. Får han/henne relevant og tilpasset hjemmearbeid?

---

3. Følger du med på skolearbeidet til ditt barn?

---

4. Eventuelt/kommentarer:

KRENKELSER OG MOBBING (fylles ut av elev og foreldre)

Alle elever har rett til å ha det trygt og godt på skolen. Det er viktig for oss å vite hvordan du har det, derfor spør vi om du har blitt krenket eller mobbet det siste halve året, og om du vil at skolen skal gjøre noe for at du skal få det bedre på skolen.

Krenkelser er ord eller handlinger som gjør at en elev blir lei seg eller ikke har det bra. Mobbing er gjentatte krenkelser fra en eller flere rettet mot en elev som har vanskelig for å forsvare seg.

Dersom du har blitt krenket eller mobbet, eller ber om tiltak, skal det meldes til rektor. Rektor skal snarest mulig sette igang en undersøkelse av saken og kontakte de foresatte

1. Er du blitt krenket eller mobbet det siste halvåret?	
2. Har du krenket eller mobbet andre det siste halvåret?	
3. Pleier du si fra til voksne hvis noen blir krenket eller mobbet?	
4. Har du sett noen bli krenket eller mobbet?	
5. Ønsker du at skolen skal gjøre noe for at du skal få det bedre på skolen?	

OPPFØLGING AV UTVIKLINGSSAMTALEN OG UNDERSKRIFTER

Nr.	Mål for videre utvikling	Tiltak for elevens videre utvikling	Hvem gjør hva?
1	- -	- -	- -
2.	- -	- -	- -

UNDERSKRIFTER

Sted og dato: _____

_____

Kontaktlærer

_____

Elev

_____

Foresatte

9.6 Sjekkliste ved mistanke om mobbing

Teamet/kontaktlærerne gjennomgår sjekklisten. Er det svart «ja» på flere av spørsmålene, er det god grunn til å igangsette undersøkelser med formål om å avdekke mobbing.

	Ja/nei	Kommentar
Er det særlig sårbare elever i gruppa?		
Har noen av elevene tidligere vært involvert i mobbing?		
Er det elever med proaktiv aggresjon i gruppa?		
Har det vært enkeltepisoder med krenkelser?		
Har det vært endringer i forholdet til de voksne i gruppa?		
Ser det ut til at det er uvanlig mange klikker i gruppa?		
Er det elever som er særlig populære?		
Er det noen upopulære elever i gruppa?		
Har det vært episoder med utagering/vold?		

9.6 Sjekkliste ved mistanke om mobbing

Teamet/kontaktlærerne gjennomgår sjekklisten. Er det svart «ja» på flere av spørsmålene, er det god grunn til å igangsette undersøkelser med formål om å avdekke mobbing.

	Ja/nei	Kommentar
Er det særlig sårbare elever i gruppa?		
Har noen av elevene tidligere vært involvert i mobbing?		
Er det elever med proaktiv aggresjon i gruppa?		
Har det vært enkeltepisoder med krenkelser?		
Har det vært endringer i forholdet til de voksne i gruppa?		

Ser det ut til at det er uvanlig mange klikker i gruppa?		
Er det elever som er særlig populære?		
Er det noen upopulære elever i gruppa?		
Har det vært episoder med utagering/vold?		

9.7 Verktøy for systematisk observasjon

En observasjonsprosess består av ulike delprosesser som det er viktig å være oppmerksom på når vi observerer. Observasjonsprosessen tar alltid utgangspunkt i konkrete utfordringer eller problemstillinger i pedagogisk praksis, der vi har behov for mer informasjon for å kunne handle hensiktsmessig til barnas beste og i samsvar med den pedagogiske oppgaven (Nielsen, M.M. mfl., 2016).

9.8 Ulike typer observasjon

Det finnes ulike typer observasjon.

Vi kan observere ute, i klasserommet, i overgangssituasjoner og ved bruk av logg.

Forberedelse Før observasjonen begynner, må de som skal observere være omforent om en rekke forhold:	Hva trenger vi å vite?
<ul style="list-style-type: none"> • Hva ønsker dere å finne ut? • Hvem skal dere observere? • Hva er det dere skal fokusere på i samhandlingen mellom dem? • Hva slags type observasjon egner seg best til formålet? • Skal dere konstruere noen situasjoner eller studere naturlige situasjoner? • Hvem skal foreta observasjonen? • Når skal det gjøres? • Hvilket tidsrom og hvilke tidspunkt? • Hvor lang tid skal brukes hver gang? • Hvordan skal observasjonen nedtegnes? • Når skal den nedtegnes? • Hvordan skal dere nyttiggjøre dere det som nedtegnes? • Hva er tidsplan for analyse og planlegging av tiltak i etterkant av observasjonen?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Temperament<ul style="list-style-type: none"> - lett temperament - langsom å varme opp - vanskelig temperament 2. Sosial kompetanse<ul style="list-style-type: none"> - empati - perspektivtaking - selvkontroll - selvhverdelse - følelsesregulering - samarbeidsevne, ansvarlighet og inkludering - lekeferdigheter 3. Språk:<ul style="list-style-type: none"> - forstå innhold i språk - kunne uttrykke følelser og meninger 4. Samspill og kommunikasjon mellom elever

9.8.1 Plan for observasjon (eksempel)

Mål: Kontaktlærerne (eventuelt andre) skal observere styrker og utviklingsområder hos "Renate"

Plan: De skal observere kun en økt pr. dag i uke 12-2015

Ansatte:	Mandag:	Tirsdag:	Onsdag:	Torsdag:	Fredag:
Lærer Anne	Utelek/andre friminutt: Begynnende mobbeatferd	Utelek/første friminutt: Følelsesregulering	Utelek/storefri: Språkferdigheter	Utelek/storefri: Lekeferdigheter og konsentrasjon	Utelek: Prososiale handlinger
Lærer Tone	Overganger (musikk til gym inkl. garderobe): Begynnende mobbeatferd	Overgang spising-garderobe-storefri: Følelsesregulering	Overgangen fra individuelt arbeid til oppstart gruppearbeid: Språkferdigheter	Overgangen matematikk til pararbeid som skal utarbeide innhold for kommende kroppsøvingstime: Lekeferdigheter og konsentrasjon	Overgang fra norsktime til mat- og helse: Prososiale handlinger

Observasjonsskjema 1

(Skala fra 1-6 hvor 1 er lavest skår)

Begynnende mobbeatferd/makt	1	2	3	4	5	6
Hvor mye bestemmer denne eleven over hva som skal gjøres i leken/ aktiviteten?						
Hvor mye bestemmer denne eleven hvem som skal være med i aktiviteten?						
Hvor mye bestemmer denne eleven hvilken rolle den enkelte skal ha i aktiviteten?						

Følelsesregulering	1	2	3	4	5	6
Denne eleven setter ord på egne følelser						
Denne eleven har et sterkt kroppsspråk						
Denne eleven setter ord på hva vedkommende mener andre føler						
Denne eleven viser egne følelser						

Språkferdigheter og kommunikasjonsstil	1	2	3	4	5	6
Denne eleven snakker mye med andre elever						
Denne eleven tar kontakt med andre elever via språklig henvendelse						
Denne eleven snakker hyggelig til andre elever						
Denne eleven omtaler andre elever positivt						
Denne eleven henvender seg med negative kommentarer til medelever						
Denne eleven snakker nedsettende om medelever						
Denne eleven tar kontakt med medelever via spark, slag, skubbing						

Lekeferdigheter og konsentrasjon	1	2	3	4	5	6
Denne eleven kommer raskt i aktivitet/lek						
Denne eleven tar initiativ til lek/ aktivitet						
Denne eleven blir ofte spurt om å delta i aktivitet/lek						
Denne eleven blir kort tid i samme aktivitet/lek						

Denne eleven blir ofte ekskludert fra lek						
Denne eleven blir ofte stående å se på andres aktivitet/ lek						
Denne eleven går ofte alene når medelever er i aktivitet/ lek						
Denne eleven gir uttrykk for at han/hun ikke ønsker å delta i samspill med andre						

Prososiale handlinger	1	2	3	4	5	6
Denne eleven hjelper ofte andre						
Denne eleven hjelper ofte voksne						
Denne eleven foreslår ofte å dele med medelever						
Denne eleven oppmuntrer ofte medelever via ord og handlinger						
Denne eleven trøster/ viser ofte omsorg overfor medelever						

Annet	1	2	3	4	5	6

Observasjonsskjema 2

Observasjon av samspill og kommunikasjon	Notater:
Hvem sier hva til hvem?	
Hva kjennetegner kroppsspråket?	
Hva uttrykker ansiktet og øynene?	
Hva uttrykker tonefallet i stemmen?	
Hva uttrykker handlinger?	
Annet	

Observasjonslogg i klasserommet

OBSERVASJONER

Under observasjonen er det viktig at du skriver det du ser, ikke det du tror du ser. Vær kort og konkret i beskrivelsene.

Klasse:	
Enkeltelev:	
Observatør:	
Varighet på observasjon:	
Dato:	

1. Organisering:

Undervisningsform	For eksempel gjennomgang fra lærer, jobbing to og to, grupper el.
Antall voksne	Hvor mange voksne er i rommet? Hvordan er de plassert?
Organisering av elever	Hvordan sitter elevene? En og en, to og to, i grupper el.
Antall elever:	Hvor mange elever er til stede under observasjonen?

2. Klassemiljø:

	HVA DU SER:	TOLKNINGER (dine personlige tolkninger)
Elevdeltakelse:	Hvordan aktiviseres elevene? Svarer på spm fra lærer, jobber individuelt, samarbeider el.	
Lærers rolle i relasjon/varme og kontroll:	Hvordan fremstår den voksne? Smil, blikkontakt, tydelige beskjeder, klare oppgaver, tydelige forventninger, ros, positiv anerkjennelse, klare konsekvenser osv.	
Elevers kontakt verbalt og nonverbalt:	Hvordan foregår det sosiale samspillet elevene i mellom? Hvem tar kontakt med hvem? Hvem snakker uten å få	

	ordet? Blikk, andre nonverbale signaler el.	
--	---	--

3. Elevens rolle:

	HVA DU SER:	TOLKNINGER (dine personlige tolkninger):
Kontakt med andre elever verbalt og nonverbalt:	Hvem tar eleven kontakt med? Hvem tar kontakt med eleven? Her må du se etter både verbal og nonverbal kontakt. Se eget eksempel for mer hjelp.	
Plassering i rommet:	Hvor sitter eleven? Hvem sitter ved siden av, foran og bak?	
Aktivitet i undervisningen:	Elevens aktivitet i timen. Svarer på spm fra lærer, følger med, er opptatt av andre ting el.	

4. Overgangssituasjoner:

	HVA DU SER:	TOLKNINGER (dine personlige tolkninger)
Lærerens rolle:	Tydlig instruksjon, lærers tilstedeværelse osv.	
Elevenes kontakt verbalt og nonverbalt:	Hvem snakker med hvem, blikk, annen nonverbal kontakt el.	
Enkeltelevens rolle :	Hvem er eleven i kontakt med, plassering, nonverbale signaler osv.	

5. Oppsummering:

Klassemiljø:	Hva tenker du knyttet til det du har sett? Lærers rolle i klasserommet, kontrollen, varmen, hvem styrer hva blant elevene, hvordan har de det i klasserommet, hvordan er de mot hverandre osv.
Enkeltelevens rolle:	Hva tenker du knyttet til det du har sett? Elevens rolle i miljøet i klassen, hvem styres, hvem påvirkes, er eleven en positiv eller negativ bidragsyter osv.

Eksempel på kommunikasjon mellom elever

(lag antall kolonner ut fra antall elever du vil trekke inn i observasjonen):

Type kontakt	Antall fra elev X til elev Y	Antall fra elev Y til elev X	Antall fra elev X til elev Z	Antall fra elev Z til elev Y
Positive signaler				
Negative signaler				
Positive henvendelser				
Negative henvendelser				
Ignorering av henvendelser				
Positiv respons på henvendelser				
Negativ respons på henvendelser				

9.9 Mal for melding om mottatt bekymring om skolemiljøet

Skolen mottok bekymring for skolemiljøet i klassen/på skolen fra [elev/foresatt](#) via [e-post/elevsamtale/skole-hjem-samtale/telefon/1310](#) datert [dato](#).

Etter opplæringslovens § 9A-1 har eleven rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme elevenes læringsmiljø, og alle som jobber på skolen har en aktivitetsplikt for at eleven skal få det bedre. Skolen skal så langt det fins egnede tiltak sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø.

Vi viser til henvendelsen [dato](#) fra [foresatte/elev](#) til skolen som angår skolemiljøet for [elevens navn og fødselsdato](#).

Skolens ledelse vil innhente informasjon om saken. I undersøkelsen vil det blant annet bli knyttet samtaler, observasjoner og loggbøker. Vi inviterer til et oppstartsmøte [dato og klokkeslett](#) med [foresatte/elev/rektor/avdelingsleder/kontaktlærer/sosiallærer](#).

Oppstartsmøtet vil ha følgende agenda:

- Presentasjon av skolens rutiner for håndtering av §9A-saker
- Informasjon om saken fra hjem og skole
- Definere plan for videre undersøkelse og oppfølging av eleven(-e) og foresatte
- Dato for oppfølgingsmøte

Gi tilbakemelding til rektor navn på e-post eller telefon dersom tidspunktet ikke passer.

Med vennlig hilsen

Navn | Rektor | Skolen

T: xxxxxxxx | **M:** xxxxxxxx

[e-post](#)

www.froland.kommune.no

FROLAND KOMMUNE

9.10 Aktivitetsplan

Kapittel 9A i opplæringsloven fastslår at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø. Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking, som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Skolen har plikt til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak for alle elever som ikke har et trygt og godt skolemiljø, uansett årsak. Aktivitetsplanen skal dokumentere hva skolen gjør for å oppfylle aktivitetsplikten. I alt arbeidet skal vurderingen av barnets beste være ivaretatt. Veilederen.no utarbeidet [5 trinn til en god aktivitetsplan](#) som vi benytter til hjelp i vårt arbeid med å lage en god aktivitetsplan. Vi benytter følgende mal:

Aktivitetsplan (Opplæringsloven §9A-4)	
Elevers navn og fødselsdato:	Klasse:

Varslingen ble mottatt:	
Dato og type: *telefon/mail/oppmøte*	Mottaker: *hvem mottok varslingen først?*
Aktivitetsplan oppstart og varighet:	Aktivitetsplan oppdatert:

Bakgrunn for varslingen/beskrivelse av problemet fra den som varslet skolen:

Elevers egen opplevelse av situasjonen (Barnekonvensjonen art. 12: Barnets rett til å bli hørt)
Her beskrives hvordan eleven har blitt hørt i den aktuelle saken

Skolens vurdering av saken:

Her beskrives hvordan skolen har vurdert barnets beste i den aktuelle saken (Barnekonvensjonen art. 3: Barnets beste)

Undersøkelsene viser at:

Her skriver du hvilke undersøkelser dere har gjort for å finne ut hva saken dreier seg om (f. eks konflikt, mobbing, trakassering, vold etc.). Her skriver du hva dere har funnet ut etter undersøkelsene, altså konklusjonen. Skriv tydelig hvordan dere vurderer barnets beste

Barnet og foreldrenes perspektiv har blitt ivaretatt på følgende måte:

Hovedmål (skal beskrive den ønskede situasjonen):**Delmål og tilhørende tiltak på individnivå**

kopier denne for hvert delmål og tiltak og lim inn nedenfor

Delmål:	
Beskrivelse av tiltaket/aktiviteten:	*skriv så presist som mulig.*
Begrunnelse for tiltaket (hva tiltaket skal løse):	
Medvirkning fra elev og foresatte:	
Tidsperspektiv:	
Ansvarlig for tiltaket:	
Dato og deltakere på evalueringsmøtet:	
Konklusjon fra evalueringsmøte:	*Noter her, eller legg ved et eget notat. Dersom tiltaket avsluttes, skriv dette spesifikt.*

Delmål og tilhørende tiltak på gruppenivå

kopier denne for hvert delmål og tiltak og lim inn nedenfor

Delmål:	
Beskrivelse av tiltaket/aktiviteten:	*skriv så presist som mulig.*

Begrunnelse for tiltaket (hva tiltaket skal løse):	
Medvirkning fra elev og foresatte:	
Tidsperspektiv:	
Ansvarlig for tiltaket:	
Dato og deltakere på evalueringsmøtet:	
Konklusjon fra evalueringsmøte:	*Noter her, eller legg ved et eget notat. Dersom tiltaket avsluttes, skriv dette spesifikt.*
Delmål og tilhørende tiltak på systemnivå *kopier denne for hvert delmål og tiltak og lim inn nedenfor*	
Delmål:	
Beskrivelse av tiltaket/aktiviteten:	*skriv så presist som mulig.*
Begrunnelse for tiltaket (hva tiltaket skal løse):	
Medvirkning fra elev og foresatte:	
Tidsperspektiv:	
Ansvarlig for tiltaket:	
Dato og deltakere på evalueringsmøtet:	
Konklusjon fra evalueringsmøte:	*Noter her, eller legg ved et eget notat. Dersom tiltaket avsluttes, skriv dette spesifikt.*

Delmål og tilhørende tiltak for helse (om ønskelig) *kopier denne for hvert delmål og tiltak og lim inn nedenfor*	
Delmål:	
Beskrivelse av tiltaket/aktiviteten:	*skriv så presist som mulig.*
Begrunnelse for tiltaket (hva tiltaket skal løse):	
Medvirkning fra elev og foresatte:	
Tidsperspektiv:	
Ansvarlig for tiltaket:	

Dato og deltakere på evalueringsmøtet:	
Konklusjon fra evalueringsmøte:	<i>*Noter her, eller legg ved et eget notat. Dersom tiltaket avsluttes, skriv dette spesifikt.*</i>

Underskrifter	
Sted og dato:	Underskrift elev:
Underskrift foresatte:	Underskrift rektor:

Hvis du ikke er fornøyd med hva skolen gjør for at du/barnet ditt skal få det trygt og godt på skolen, kan saken meldes fylkesmannen.

9.11 Konfronterende samtale

Samtalene skal gjennomføres med en og en elev. Elevene skal ikke ha anledning til å snakke sammen mellom samtalene.

Samtale med den som blir krenket/mobbet	Samtale med den som krenker/mobber
Hent eleven ut fra klassen	Hent eleven ut fra klassen
Start med å si at du vet om mobbingen	Start med å si at du vet om mobbingen
Si klart og bestemt at dette ikke er greit og at dette skal stoppe (gi eleven støtte)	Si klart og bestemt at du og skolen ikke aksepterer det, at mobbingen skal ta slutt umiddelbart og at rektor er informert
La eleven fortelle uten å presse	Spør om eleven vil si noe (lytt og ikke gå inn i diskusjon)

Fortell i grove trekk hva du/skolen skal gjøre og at rektor er informert	Gjenta at mobbingen skal ta slutt umiddelbart
Si at du skal holde eleven oppdatert	Inviter den som mobber til samarbeid, f.eks. ved å spørre om han/hun har sett at andre plager den som blir mobbet. Hvis ja: spør hva eleven kan bidra med
Avtal et nytt møte	Avslutt og gå med eleven til klassen
Kontakt elevens foresatte	Hent ut neste elev
	Kontakt eleven(e)s foresatte

9.11.1 Samtale med den som blir mobbet

- Start samtalen med å fortelle om undersøkelsene som er gjort, og si at du vet eleven blir mobbet.
- Gi eleven støtte og si at vi skal gjøre hva vi kan for å stoppe det.
- La eleven fortelle, uten å presse.
- Oppsummer det du nå vet. Spør om det er noe eleven vil tilføre.
- Fortell i grove trekk hva som skal gjøres, og at rektor er informert.
- Si at du skal informere foresatte.
- Avtal nytt møte, tid og sted.

9.11.2 Samtale med den/de som mobber

- Individuelle samtaler.
- Klargjør at du vet om mobbingen.
- Si klart og bestemt at du og skolen ikke aksepterer det og at rektor er informert.
- Spør om eleven vil si noe. Lytt og ikke gå inn i diskusjoner.
- Gjenta at mobbingen skal ta slutt umiddelbart.
- Du kan så invitere plageren til samarbeid, eksempelvis ved å spørre om han/ hun har sett andre delta i mobbingen?
- Dersom ja, spør hva eleven kan bidra med.
- Oppsummer det du nå vet. Spør om det er noe eleven vil tilføre.
- Avslutt og gå med eleven til klassen.
- Informere om at foresatte vil bli kontaktet.
- Hent ut neste elev.

9.11.3 Gruppesamtale med de som mobber

- La siste elev vente og hent de andre.
- Si hva du og hver enkelt har snakket om, og hva som var konklusjonen. Det er viktig å informere om det konstruktive som har kommet frem. Forvent at det slutter. Gi en anerkjennelse om mulig.
- Gjenta at mobbingen tar slutt straks, og at du vil følge nøye med. Si at rektor vil bli holdt informert.
- Si at de foresatte blir kontaktet.
- Eventuelt forespeiling av problemer som kan oppstå.
- Avtal nytt møte om ca. 3 dager.
- 1 – 2 slike gruppemøter er vanligvis nok.

9.12 Foresatte til den/de som mobber blir kontaktet

- Ta samtale med foresatte til de som mobber hver for seg.
- Dersom du ønsker det, kan dere snakke med flere samtidig. (Ikke la foresatte selv ordne opp i elevgruppa)
- Informer om mobbingen og hva deres barn har gjort.
- Det er viktig at foresatte gir skolen støtte, slik at vi sammen kan hjelpe barnet til å slutte med mobbingen.
- Si at du vil ta kontakt med hjemmet etter en tid for å informere om hvordan det har gått.

I samtalene er det viktig å få frem hvor alvorlig dette med mobbing er. Gi også beskjed om konsekvenser og sanksjoner dette fører til. La mobberne høre at den voksne gir beskjed til mobbeoffer om at han eller hun skal si ifra om ny mobbing eller kommentarer på at saken har kommet frem. Dette for å ufarliggjøre det med å si ifra for mobbeoffer.

10. Kilder

Opplæringsloven

Utdanningsdirektoratets nettsider

Veilederen for skole

Plan for et trygt og godt skolemiljø i Bærum

Rugtvedt skole Plan for et trygt og godt skolemiljø